

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

**Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie –
Španělské království**

Dominik Bobok

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Dominik Bobok

Podnikání a administrativa

Název práce

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Španělské království

Název anglicky

Unemployment in selected countries of the European Union – the Kingdom of Spain

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit nezaměstnanost ve Španělském království. Dílčím cílem je identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory ovlivňující nezaměstnanost.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce bude zpracována formou literární rešerše s využitím studia odborné literatury českých a zahraničních autorů; čerpány budou rovněž aktuální informace z odborných časopisů a internetových zdrojů. V praktické části práce bude provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností. Pro analýzu shromážděných údajů bude využita statistická analýza dat. Aktuální data budou čerpána ze statistického úřadu vybrané země a Eurostatu. V práci bude použita zejména metoda deskripce a komparativní analýzy.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Španělské království, HDP, inflace, míra nezaměstnanosti, nezaměstnanost, politika zaměstnanosti, trh práce

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav; STARÁ, Dana. *Makroekonomie – teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.
- BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4.
- BUCHTOVÁ, Božena. *Nezaměstnanost : psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.
- MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. ISBN 80-901424-9-4.
- VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-190-3.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Elizbar Rodonaia, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 19. 10. 2023

prof. Ing. PhDr. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Španělské království" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.03.2024

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Elizbaru Rodonaiovi, Ph.D za odborné vedení práce, cenné rady a veškerou pomoc, kterou mi poskytoval během zpracování této bakalářské práce.

Nezaměstnanost ve vybraných státech Evropské unie – Španělské království

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá velmi obávaným a citlivým tématem, kterým je nezaměstnanost, konkrétně ve Španělském království. Hlavním cílem je zhodnocení a analýza nezaměstnanosti. Dílčím cílem je identifikování hlavních problémů na místním trhu práce a faktorů způsobující nezaměstnanost. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je dále rozdělena do čtyř podkapitol, kde jsou popisovány a zkoumány pojmy, které jsou souvislé s nezaměstnaností. V praktické části je věnována pozornost především analýze nezaměstnanosti. Pro lepší kontext je analyzována míra nezaměstnanosti z několika hledisek, jako jsou například věk, pohlaví obyvatel a výše dosaženého vzdělání. V neposlední řadě je míra nezaměstnanosti zkoumána podle jednotlivých autonomních regionů Španělska. Mimo jiné se praktická část věnuje i místní politice zaměstnanosti, vývojem hrubého domácího produktu a inflaci v posledním desetiletí.

Klíčová slova: Španělské království, politika zaměstnanosti, trh práce, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, inflace, druhy nezaměstnanosti

Unemployment in selected countries of the European union – the Kingdom of Spain

Abstract

This bachelor thesis deals with a highly feared and sensitive topic, which is unemployment, specifically in the Kingdom of Spain. The main objective is to evaluate and analyse unemployment. A secondary objective is to identify the main problems in the local labour market and the factors causing unemployment. The thesis is divided into a theoretical and practical part. The theoretical part is further divided into four subsections, where concepts related to unemployment are described and examined. In the practical part, attention is paid mainly to the analysis of unemployment. For a better context, the unemployment rate is analysed from several perspective, such as age, gender and level of education. Last but not least, the unemployment rate is examined by each autonomous region of Spain. Among other things, the practical part deals with local employment policies, the evolutions of gross domestic product and inflation over the last decade.

Keywords: the Kingdom of Spain, employment policy, labour market, unemployment, unemployment rate, inflation, types of unemployment

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce.....	12
2.2 Metodika.....	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Trh práce.....	14
3.1.1 Nabídka na trhu práce	14
3.1.2 Poptávka na trhu práce	15
3.1.3 Rovnováha na trhu práce	16
3.2 Nezaměstnanost	17
3.2.1 Definice nezaměstnanosti.....	17
3.2.2 Měření nezaměstnanosti	17
3.2.3 Přirozená míra nezaměstnanosti	19
3.2.4 Druhy nezaměstnanosti	20
3.2.5 Negativní dopady nezaměstnanosti.....	23
3.2.6 Pozitivní dopady nezaměstnanosti	25
3.3 Politika zaměstnanosti.....	26
3.3.1 Aktivní politika zaměstnanosti	27
3.3.2 Pasivní politika zaměstnanosti.....	27
3.4 Makroekonomické ukazatele	27
3.4.1 Hrubý domácí produkt.....	27
3.4.2 Inflace.....	30
4 Vlastní práce	34
4.1 Představení Španělského království	34
4.2 Analýza nezaměstnanosti ve Španělském království	36
4.2.1 Vývoj a příčiny nezaměstnanosti ve Španělském království.....	36
4.2.2 Nezaměstnanost podle věkových skupin.....	38
4.2.3 Nezaměstnanost v autonomních regionech	40
4.2.4 Nezaměstnanost podle pohlaví	43
4.2.5 Nezaměstnanost podle dosaženého stupně vzdělání	44
4.3 Vývoj HDP ve Španělském království.....	46
4.4 Politika zaměstnanosti ve Španělském království	47
4.4.1 Aktivní politika zaměstnanosti	50
4.4.2 Pasivní politika zaměstnanosti.....	50
4.5 Phillipsova křivka Španělského království.....	52
5 Výsledky a diskuse	53

6 Závěr	55
7 Seznam použitých zdrojů	57
8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	62
8.1 Seznam obrázků.....	62
8.2 Seznam tabulek.....	62
8.3 Seznam grafů	62
8.4 Seznam použitých zkratk.....	62

1 Úvod

Nezaměstnanost je jedním z největších makroekonomických problémů. Nezaměstnanost představuje významný problém současného světa, který má vážné důsledky pro jednotlivce, společnost i ekonomiku jako celek. Je běžnou součástí dnešní doby a kdykoli může postihnout každého z nás. K nezaměstnanosti dochází, když poptávka po pracovních místech je vyšší než nabídka na trhu práce.

Ekonomické dopady nezaměstnanosti se projevují zejména ztrátou produkce ekonomiky, nárůstem výdajů ze státního rozpočtu a snížením jeho příjmů. Nicméně, i když nezaměstnanost představuje významný problém pro ekonomiky všech zemí, existují i pozitivní aspekty. Při přijatelné míře nezaměstnanosti v krátkém období, se může hovořit o optimální alokaci zdrojů v ekonomice, jako o pozitivním dopadu.

Kromě ekonomických dopadů je ztráta zaměstnání velkým zásahem do běžného lidského života, kde má negativní dopady na jedince. Ty se mohou projevovat zhoršením duševního stavu, výrazným poklesem životní úrovně a popřípadě i následnému nárůstu tendence k sebepoškození.

Nezaměstnanost byla výrazně ovlivněna vypuknutím ekonomické krize v roce 2008, která měla negativní dopad na většinu vyspělých ekonomik. Napříč celou Evropskou unií vypukl strmý nárůst míry nezaměstnanosti. Jednou z nejvíce zasažených zemí bylo Španělské království, známo spíše jako Španělsko. To se v posledních desetiletí potýká s významnými problémy v oblasti zaměstnanosti, které vedou k následným ekonomickým a sociálním dopadům. Ve Španělsku jsou nejvíce rizikovou skupinou na trhu práce mladí lidé ve věku 15-24 let. Ty patří i mezi nejvíce nezaměstnané v rámci států Evropské unie.

Státy proti nezaměstnanosti bojují pomocí nástrojů politiky zaměstnanosti, které se dělí na aktivní a pasivní. Cílem aktivní politiky zaměstnanosti je zvyšování zaměstnanosti a odstranění překážek při vstupu na pracovní trh pomocí různých podpůrných programů, dotací a rekvalifikací. Cílem pasivní politiky zaměstnanosti je především zmírnění dopadů nezaměstnanosti na lidi bez práce, nejčastěji pomocí příspěvků v nezaměstnanosti.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit nezaměstnanost ve Španělském království. Dílčím cílem je identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory ovlivňující nezaměstnanost.

2.2 Metodika

Předmětem této práce bylo zhodnocení a analýza nezaměstnanosti ve Španělském království. V práci byla provedena analýza základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností. Práce byla rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

Teoretická část byla zpracována formou literární rešerše s využitím odborné literatury českých autorů. Rovněž byly čerpány informace z internetových zdrojů. Teoretická část práce je rozdělena do 4 podkapitol, ve kterých byla věnována pozornost vymezení pojmů nezaměstnanosti, dopady a měření nezaměstnanosti a její druhy. Dále bylo popsáno, co je trh práce, nabídka a poptávka na trhu práce. Ke konci teoretické části byla vymezena politika zaměstnanosti a také makroekonomické ukazatele – hrubý domácí produkt a inflace.

V praktické části byla nejprve představena vybraná země z několika hledisek jako geografické umístění země, rozdělení místních regionů a legislativního uspořádání. Následně byla provedena analýza vývoje nezaměstnanosti v letech 2013-2023, pro kterou byla využita statická analýza dat. Pro lepší pochopení byla také prozkoumána nezaměstnanost dle věkových skupin, pohlaví, úrovně vzdělání a autonomních oblastí. Některé údaje však byly zmíněny pouze do roku 2022, z důvodu nedostupnosti údajů za následující rok. Dále byla provedena analýza vývoje hrubého domácího produktu, a inverzního vztahu inflace a nezaměstnanosti.

V praktické části práce byla použita deskripce a komparativní analýza. Aktuální data byla čerpána převážně ze Statického úřadu Evropské unie – Eurostatu, Španělského úřadu práce – SEPE (španělsky - Servicio Publico de Empleo Estatal) a z databáze Organizace pro

hospodářskou spolupráci a rozvoj. Na jejich základě byly vytvořeny grafy a tabulky, které jsou v praktické části představeny.

3 Teoretická východiska

3.1 Trh práce

Práce je v ekonomii chápána, jako cílevědomá lidská činnost vytvářející nové statky a služby. Vedle půdy a kapitálu je práce jedním ze základních výrobních faktorů. Je důležité si neplést práci a pracovní sílu. Pracovní síla představuje souhrn předpokladů k vykonávání práce. Oba tyto pojmy se na sebe nemusí nutně vázat. Tím se rozumí, že pracovní sílu nemá každý člověk a také ne každý člověk, který pracovní sílu má, skutečně pracuje (Švarcová, 2016).

Trh se v ekonomice objevuje už dlouhá léta a postupně se vyvíjí. Je založen na určité směně, kterou zpravidla zprostředkovávají peníze. Nicméně se vyskytují i výjimky jako barterový trh, kde dochází ke směně zboží za zboží (Liška, 2002). Trh je rozdělen na různé sektory, například trh zboží, kapitálu, peněz nebo **trh práce** (Samuelson a kol., 2007).

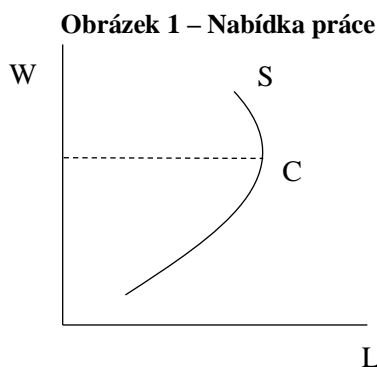
Trh práce představuje virtuální místo, kde se střetává nabídka práce zastupována domácnostmi a poptávka po práci, kterou představují firmy (Brčák a kol., 2014). Na trhu práce se vyskytuje konkurence na straně nabídky i poptávky, to znamená, že práci poptává mnoho firem a nabízí ji mnoho lidí (Holman, 2011). Palíšková ve své knize uvádí, že cíl jedince, který nabízí svou práci na trhu, je prodat ji za nejvyšší možnou cenu. Oproti tomu zaměstnavatelé, kteří zastupují poptávku po práci, mají za cíl nakoupit za nejnižší možnou cenu k odpovídající kvalitě práce. Touto definicí je rozuměno, že na trh práce vstupuje třetí článek – mzdová sazba, která ovlivňuje nabídku i poptávku (Palíšková, 2022).

3.1.1 Nabídka na trhu práce

Nabídka práce je rostoucí, jelikož čím výše se pohybuje mzdová sazba, tím více lidí nabízejí práci. Je součtem individuálních nabídek práce. (Brčák a kol., 2014). Brožová ve své knize popisuje nabídku práce jako rozhodování mezi prací a volným časem. Může se také jednat o rozhodování mezi užitky. Při výběru práce je získána mzda, za kterou je možno koupit spotřební statek, a z něj získat užitek. V případě výběru volného času, který lze považovat za specifický statek, se získává užitek z něj. Pokud člověk pracuje, obětovává svůj čas a vynakládá své síly. Tím je subjektivně pocíťována újma, kterou chce

vykompenzovat mzdou. O tu přichází v případě výběru volného času. Je možno tedy konstatovat, že ušlá mzda je cena volného času (Brožová, 2003).

V případě zvýšení mzdy, se každá hodina práce stává lépe placenou a každá hodina volna dražší. U jednotlivce následně bude poptáváno méně volného času a nabízeno více práce. Dochází k nahrazování volného času prací, jedná se tedy o substituční efekt (Samuelson a kol., 2007). Podle Holmana mzda může být brána jako důchod. Zvýšení mzdy se rovná zvýšení důchodů. Jedinec disponuje vyšší mzdou neboli důchodem, za který je možno koupit více statků a služeb. Zároveň i více volného času, a tím jedinec nabízí méně práce. Tento proces je znám jako důchodový efekt, který protichůdně působí na efekt substituční (Holman, 2011)

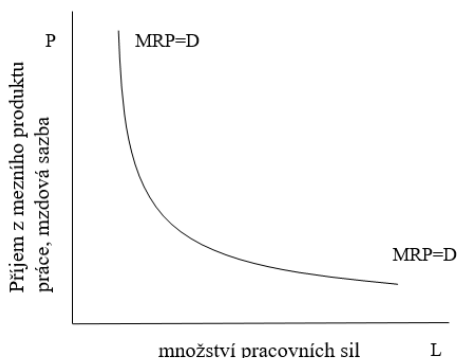

Zdroj: Vlastní zpracování dle Brožová, 2003

3.1.2 Poptávka na trhu práce

Poptávka po práci je poptávkou odvozenou, která závisí na poptávce spotřebitelů po finálních statcích. To znamená, že poptávka po práci klesá, v případě poklesu poptávky po statcích, které jsou pomocí určité práce vyráběny. V případě růstu se jedná o protikladný efekt (Holman, 2011). Podle Jírové je funkce poptávky po práci totožná s částí funkce jejího mezního produktu. Konstatuje, že firmy poptávají až do doby, kdy se příjem z mezního produktu práce vyrovná mzdové sazbě (Jírová, 1999). Brčák popisuje poptávku po práci jako klesající vzhledem ke mzdové úrovni. Čím nižší bude mzdová sazba nabídky, tím více budou firmy práci poptávat (Brčák a kol., 2014).

Obrázek 2 – Poptávka po práci

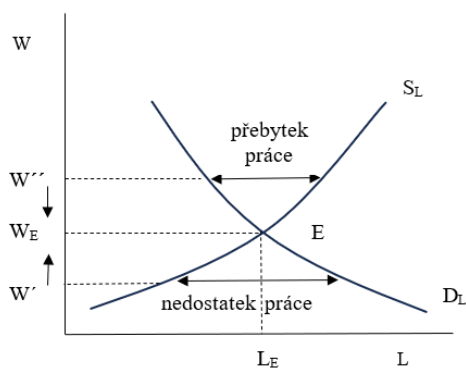

Zdroj: Vlastní zpracování dle Jírová, 1999

3.1.3 Rovnováha na trhu práce

Podobně jako ostatní trhy má i trh práce tendenci směřovat k rovnováze. Rovnováha nastává v případě, kdy se při dané mzdové sazbě poptávané množství práce rovná nabízenému množství práce. (Holman, 2011). Mzdová sazba, při které dochází k rovnováze na trhu, se nazývá sazbou rovnovážnou neboli vyčistišťující mzdovou sazbou. Pokud je mzdová sazba vyšší než rovnovážná, dochází k přebytku na trhu práce, který vede k růstu nezaměstnanosti. V případě, že je rovnovážná sazba vyšší, dochází k nedostatku volné pracovní síly na trhu. V obou případech se jedná o nerovnováhu na trhu práce (Brčák a kol., 2014).

Obrázek 3 – Rovnováha na trhu práce

Zdroj: Vlastní zpracování dle Brožová, 2003

3.2 Nezaměstnanost

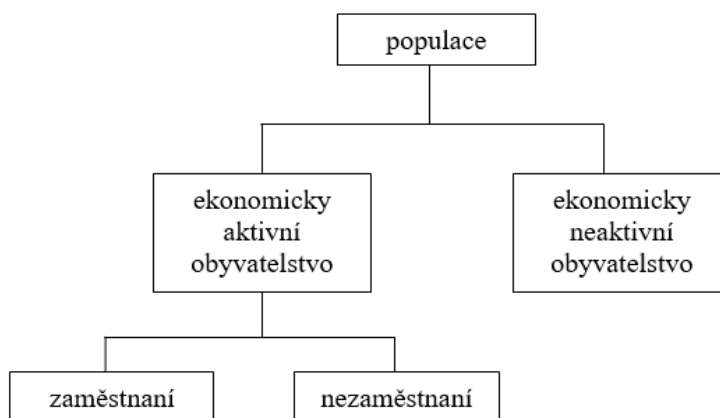
3.2.1 Definice nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je stav nerovnováhy na trhu, kdy nabídka práce, kterou lidé nabízí, je větší než poptávka po práci. Vyjadřuje se pomocí míry nezaměstnanosti, která je součástí čtyř hlavních makroekonomických ukazatelů (Jírová, 1999). Nezaměstnanost se vyskytuje běžně v každé ekonomice světa. Vzniká, pokud se v ekonomice vyskytují lidé, kteří nejsou v žádném pracovním poměru ani sami nepodnikají. Nutné je však rozdělit, zda se jedná o nezaměstnanost krátkodobou, způsobenou objektivními přirozenými příčinami nebo o nezaměstnanost nedobrovolnou, kdy osoby hledající práci, nemohou najít uplatnění na trhu (Brčák a kol., 2014).

3.2.2 Měření nezaměstnanosti

Obyvatelstvo každé země se rozděluje na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo představuje pracovní sílu, tedy zaměstnané a nezaměstnané (Liška, 2002).

Obrázek 4 – Populace podle ekonomické aktivity

Zdroj: Vlastní zpracování dle Liška, 2002

Za ekonomicky neaktivní obyvatelstvo se považují osoby, které nejsou zaměstnány a nejsou ani ekonomicky aktivní. Jedná se například o důchodce, studenty nebo ženy v domácnosti (Liška, 2002). Mareš dodává, že je těžké najít přesnou definici

nezaměstnaného, která bude všemi uznávaná. Nicméně obecně a zjednodušeně lze říct, že za nezaměstnaného lze považovat osobu, která:

- je schopna práce
- chce najít zaměstnání
- i přes tuto snahu je v daný okamžik bez zaměstnání.

Z toho vyplývá, že nezaměstnaným je osoba, která je schopna práce, je bez uplatnění, ale má snahu najít placené zaměstnání, byť jen na částečný úvazek (Mareš, 2002).

Podle Lišky by se při měření nezaměstnanosti mělo vycházet z definic Mezinárodní organizace práce (ILO). Ta má za svůj cíl podporu sociální spravedlnosti, mezinárodně uznávaných lidských práv a pracovních práv. ILO definuje nezaměstnaného jako osobu, která:

- dovršila 15 let a více
- není zaměstnaná (nepodniká ani není v pracovněprávním vztahu)
- hledá aktivně práce
- je připravena nastoupit do práce do nejpozději do 14 dnů.

Aktivně hledat práci se rozumí, být registrovaný na úřadu práce nebo u jiného zprostředkovatele práce, rozesílat životopisy, podnikat kroky k založení vlastní firmy nebo hledat zaměstnání jiným způsobem. Osoba, která nesplňuje alespoň jednu z těchto podmínek, se považuje za zaměstnaného nebo ekonomicky neaktivního (Liška, 2002).

Rozsah nezaměstnanosti může být měřen pomocí **míry nezaměstnanosti**. Není nutné měřit míru nezaměstnanosti za dané časové období jednotně za celé území země, může se měřit také v rámci jednotlivých regionů (Brčák a kol., 2014).

Míra nezaměstnanosti lze podle Jírové (1999) být určena na základě vztahu:

$$u = \frac{U}{L} * 100, \quad (1)$$

kde

u je míra nezaměstnanosti;

U je počet nezaměstnaných;

L je celkový počet pracovních sil.

Podle Lišky se nezaměstnanost nemusí nutně počítat pouze podle míry nezaměstnanosti. Je možné také sledovat tzv. **specifické míry nezaměstnanosti**. (Liška, 2002). Jírová ve své knize uvádí příklady:

- **Míra dlouhodobé zaměstnanosti (U1)**: se počítá jako podíl počtu nezaměstnaných déle než 13 týdnů a celkový počet pracovních sil. Podle tohoto ukazatele je dlouhodobá nezaměstnanost více nebezpečná a relevantnější.
- **Míra propuštěných z práce (U2)**: vyjadřuje podíl lidí, kteří ztratili zaměstnání a celkové pracovní síly. Lidé pouze s jediným příjmem, a to ze zaměstnání.
- **Míra nezaměstnaných dospělých (U3)**: vyjadřuje podíl nezaměstnaných starších 25 let a pracovních sil starších 25 let.
- **Běžná míra nezaměstnanosti (U5)**: se zjišťuje jako podíl všech nezaměstnaných, kteří se v posledních 4 týdnech snažili hledat práci a celkové pracovní síle (Jírová, 1999).

3.2.3 Přirozená míra nezaměstnanosti

Podle Václava Jurečky se považuje za jeden z nejdůležitějších ukazatelů popisujících trh práce. Vyjadřuje, že skutečná nezaměstnanost od této míry v dlouhém období není odkloněna (Jurečka a kol., 2023). Přirozené míry nezaměstnanosti u^* lze dosáhnout, jestliže se ekonomika pohybuje na úrovni potencionálního produktu $Y=Y^*$, to znamená dlouhodobou rovnováhu ekonomiky. Tento jev vyjadřuje optimální využívání zdrojů dané země. Pokud se v tomto stavu nachází nezaměstnanost, jedná se o nezaměstnanost dobrovolnou. V případě, kdy produkt Y je pod úrovní potencionálního produktu Y^* nastává nezaměstnanost nedobrovolná (Jírová, 1999).

Jírová přirozenou míru nezaměstnanosti popisuje jako tzv. zlatou střední cestu mezi příliš vysokou a příliš nízkou nezaměstnaností. Jedná se o míru nezaměstnanosti, při které je inflace stabilní. Není zvyšována kvůli přebytečným poptávkám, ani snižována kvůli přebytečným nabídkám (Jírová, 1999). Tento proces označuje Jurečka ve své knize jako NAIRU (*non-accelerating inflation rate of unemployment*), v překladu míra

nezaměstnanosti neurychlující inflaci. Podle Lišky přirozená míra nezaměstnanosti nejvíce odpovídá frikční a strukturální nezaměstnanosti (Liška, 2002).

Determinanty přirozené míry nezaměstnanosti jsou:

- **motivace lidí hledat si nové zaměstnání:** při vysoké míře motivace je nízká přirozená míra nezaměstnanosti.
- **schopnosti úřadu práce:** čím větší schopnosti vyhledávat a doporučovat nezaměstnaným volná pracovní místa úřad práce má, tím lepší je informovanost subjektů o situaci na pracovním trhu, a proto se přirozená míra nezaměstnanosti snižuje.
- **Velikost a délka poskytování podpory v nezaměstnanosti:** čím delší a větší jsou podpory, tím menší snahu hledat práci nezaměstnaní mají, tudíž přirozená míra nezaměstnanosti je vyšší.
- **Demografická skladba pracovní síly:** struktura obyvatelstva podle věku, vzdělání, pohlaví. V rámci možností lze konstatovat, že mladší generace má menší problém s nezaměstnaností než starší věkové kategorie. (Jurečka a kol., 2023).

3.2.4 Druhy nezaměstnanosti

Rozdělení nezaměstnanosti podle příčin vzniku:

- frikční
- strukturální
- cyklická
- sezónní

Další rozdělení:

- skrytá
- dobrovolná
- nedobrovolná

Frikční nezaměstnanost

Jedná se o nezaměstnanost dočasnou, která je spojena se vstupem na trh práce a výstupem z něho. Jedná se o přirozený obrat pracovní síly (Liška, 2002). Švarcová ji uvádí jako přirozený a krátkodobý jev, v malé míře pozitivní pro tržní hospodářství. Dále ji popisuje jako časové období mezi ukončením jednoho pracovního poměru a uzavřením

dalšího (Švarcová, 2016). Představuje přechodné období, ve kterém si jedinci hledají pracovní uplatnění. Jedinci se snaží v tomto období důkladně zjišťovat informace, vyhledávat a zkoumat nabídky. Jejich hlavním cílem není přijmout první místo, ale pečlivě zvolit to správné. Toto všechno se odvíjí částečně z výše příspěvků od států, které dostávají nezaměstnaní lidé. Příspěvky v příznivé výši mají za důsledek, že hledající neusilují o rychlý návrat do práce (Mareš, 2002). Jsou zde řazeni lidé, kteří hledají lépe placenou práci, byli nuceni odejít ze zaměstnání nebo lidé, kteří změnili své bydliště. Velký podíl zde mají i mladí lidé, kteří jsou čerstvými absolventy škol a poprvé vstupují na trh (Holman, 2011).

Strukturální nezaměstnanost

Strukturální nezaměstnanost se považuje za přirozenou, zároveň i dobrovolnou formu nezaměstnanosti. Je následkem, že některá pracovní odvětví zanikají a jiná se rozvíjí. Tyto změny se nazývají sektorální přesuny (Brčák a kol., 2014). Samuelson ji však popsal jako nesoulad mezi nabídkou a poptávkou. Nastává pokaždé, kdy se zvýší poptávka po nové práci na úkor práce stávající, ale nabídka se ještě nestihla přizpůsobit (Samuelson a kol., 2007). Dle Brožové jsou strukturální změny potřebné, neboť opak by značil úpadek ekonomiky. Doba trvání strukturální nezaměstnanosti je delší než frikční, jelikož ve většině případů musí dojít k rekvalifikačnímu kurzu. Díky němu je uchazeči dosaženo dostatečného vzdělání a dostatečných schopností pro výkon dané profese (Brožová, 2003). Jurečka dále určuje nezaměstnanost strukturální jako nejvíce znepokojující typ nezaměstnanosti. Ohrazuje se tvrzením, že veškeré dosavadní dovednosti a znalosti pracovníků se mohou stát naprosto zbytečnými pro budoucí pracovní trh (Jurečka a kol., 2023). Liška tvrdí ve své knize, že strukturální nezaměstnanost se vyskytuje regionálně, přičemž uvádí výstižní příklad z nedávné minulosti. Popisuje situaci z 90. let dvacátého století na Ostravsku, kde se výrazně omezil hutní průmysl. Velké množství hutníků bylo nezaměstnaných a Ostravsko patřilo mezi nejvíce nezaměstnané regiony v České republice, přičemž v jiných částech republiky a jiných oborech bylo plno volných míst, nicméně schopnosti hutníků nespĺňovaly jejich požadavky (Liška, 2002).

Cyklická nezaměstnanost

Jinak nazývána také nezaměstnanost z nedostatečné poptávky, se řadí jako nezaměstnanost nedobrovolná. Vzniká při poklesu celkové poptávky po pracovní síle

(Mareš, 2002). Podle Brožové představuje odchylku skutečné nezaměstnanosti od její přirozené míry. Projevuje se převážně v hospodářské krizi, kdy se ekonomika a firmy nacházejí ve špatném stavu, následně omezují zaměstnanost z důvodu snížení výdajů. Cyklická nezaměstnanost postihuje všechny odvětví bez výjimky. Výsledkem je neschopnost propuštěných zaměstnanců najít pracovní uplatnění v jiných odvětvích. V případě hospodářské expanze poptávka po pracovní síle opět narůstá (Brožová, 2003). Snížení tohoto typu nezaměstnanosti je jedním z hlavních cílů makroekonomické politiky (Liška, 2002).

Sezónní nezaměstnanost

Sezónní nezaměstnanost je spojována s určitým obdobím (sezónou) a je považována za součást nezaměstnanosti frikční. Podílí se na přirozené míře nezaměstnanosti a nepředstavuje zásadní problém pro hospodářskou politiku. Jedná se o takové zaměstnání, které se provozují pouze v určitém omezeném časovém období. Zaměstnanci jsou po uplynutí daného období nuceni najít jiné uplatnění na trhu práce. Typickým příkladem jsou zmrzlinové stánky v létě (Brčák a kol., 2014). Podle Jurečky je vývoj sezónní zaměstnanosti dobře předvídatelný, vlivem výkonu práce pouze v určitých obdobích (Jurečka a kol., 2023).

Skrytá nezaměstnanost

Méně známým druhem je skrytá nezaměstnanost neboli také skrytá pracovní síla. Zde se vyskytují jedinci, kteří jsou nezaměstnaní, ale nejsou tak vedení. Jedinci, kteří vzdali hledání práce. Jako příklad se může použít mladý člověk, který je zapsaný jako student na vysoké škole, nicméně tam nedochází. Zapsaný je pouze kvůli statusu studenta. (Mareš, 2002).

Dobrovolná nezaměstnanost

Vztahuje se na jedince, kteří jsou ochotni pracovat, ale za vyšší mzdu, než se vyskytuje tržní. Tyto osoby jsou přesvědčeni, že jejich mezní újma z práce je vyšší než mzdová sazba na trhu práce (Brožová, 2003). Robert Holman ve své knize zastává toho názoru, že délka dobrovolné nezaměstnanosti záleží primárně na výši podpor v nezaměstnanosti. V případě vysokých podpor s dlouhou dobou jejich poskytování se úroveň dobrovolné nezaměstnanosti udržuje vysoko. Nezaměstnaní tak mají dostatek času

pro nalezení uplatnění na trhu práce. V opačném případě, kdy se podpory v nezaměstnanosti vyplácejí v nižších částkách, nezaměstnaní se více aktivně účastní při hledání nové práce (Holman, 2011).

Nedobrovolná nezaměstnanost

Při nedobrovolné nezaměstnanosti jedinci hledají práci za mzdu, která se v určitý moment vyskytuje na trhu práce. V daných případech jsou taci, kteří jsou schopni pracovat i za nižší mzdu, než je tržní, ale ani tak se jedincům nedaří najít uplatnění na trhu práce (Holman, 2011). Dle Brožové jsou příčiny nedobrovolné nezaměstnanosti odbory, ale také zákonem stanovená minimální mzda. Zvýšením zákonem stanovené mzdy dojde ke zvýšení nabídky práce na trhu, při které zároveň dojde ke snížení poptávané práce. Profese, u kterých se pohybovala rovnovážná mzda pod zákonem stanovenou, musí dojít k propuštění zaměstnanců, z důvodu nedostatku finančních prostředků. Nedobrovolná zaměstnanost způsobuje nejen ekonomické, ale také sociální potíže těm, které potká. (Brožová, 2003)

3.2.5 Negativní dopady nezaměstnanosti

Nezaměstnanost se po inflaci považuje za druhé největší makroekonomické zlo. Na rozdíl od inflace, která postihuje veškerou populaci dané země, nezaměstnanost postihuje pouze některé obyvatele. Dopady nezaměstnanosti se mohou rozdělit na dvě hlediska, ekonomické a sociální (Jurečka a kol., 2023).

Ztráta makroekonomického produktu

Brožová ve své knize popisuje jako nejzávažnější ekonomický dopad ztrátu makroekonomického produktu, kterou lze popsat podle Okunova zákona. Ten v ekonomii představuje korelaci mezi mírou nezaměstnanosti a mírou růstu HDP. Je-li skutečná míra nezaměstnanosti rovna přirozené míře ($u = u^*$), pak je skutečný produkt na úrovni potenciálního ($Y = Y^*$), ekonomika efektivně využívá své zdroje. Je-li však skutečná míra nezaměstnanosti vyšší než potenciální ($u > u^*$), ekonomika nevyužívá svůj potenciál a skutečný produkt je menší než potenciální ($Y < Y^*$). Tento rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem se nazývá produkční mezera, která se rovná ztrátě makroekonomického produktu (Brožová, 2003). Jurečka Okunův zákon zjednodušeně

interpretuje takto: „Zvýší-li se skutečná míra nezaměstnanosti o 1 %, oproti přirozené míře nezaměstnanosti, poklesne reálný produkt o 2-3 % oproti hodnotě potencionálního produkt“ (Jurečka a kol., 2023).

Zvýšení schodku státního rozpočtu

Přetrvávající nezaměstnanost může způsobit zvýšení schodku státního rozpočtu. Dochází ke zvýšení výdajů na podpory v nezaměstnanosti a na financování chodu úřadů práce. Zároveň se snižují daňové příjmy státního rozpočtu. Stát přichází o daně z příjmu, které nejsou nezaměstnanými odváděné, jelikož se nacházejí v období bez příjmu. Dále se snižuje příjem státu z DPH a spotřební daně, z důvodu omezení nákupu statků a služeb, vzhledem k nižšímu disponibilního důchodu nezaměstnaných (Jurečka a kol., 2023).

Ztráta lidského kapitálu

Následným ekonomickým dopadem může být ztráta lidského kapitálu. Při dlouhodobé nezaměstnanosti u jedince dochází k postupné ztrátě jeho znalostí a schopností. Tím dochází k úbytku kvalifikace jedince. Při návratu do pracovního režimu, není zaměstnanec schopen po určitou dobu prokazovat stejně dobré výsledky, jako dříve, to může vést k opakovanému propuštění a následně ke ztrátě zájmu o práci (Jurečka a kol., 2023). Brožová tento jev popisuje jako devalvaci lidského kapitálu, který představuje vzácný ekonomický zdroj. Přičemž dochází ke ztrátě nejen u samotného pracovníka, ale také v celé ekonomice (Brožová, 2003).

Zvýšený počet trestných činů

Nezaměstnanost se častokrát spojuje s poklesem životní úrovně. Ta může následně vést ke zvýšenému počtu trestných činů, pomocí kterých dochází k alternativnímu opatření disponibilnímu důchodu u nezaměstnaných. Nárůst kriminality vyvolává další výdaje ze státního rozpočtu na zajištění ochranných složek, které zaopatřují bezpečí společnosti. Dále na zajištění soudnictví, popřípadě vězeňských služeb (Jurečka a kol., 2023).

Duševní zdraví

V knize Buchtové jsou uvedeny příklady sociálních dopadů, které s sebou přináší dlouhodobý výskyt nezaměstnanosti. Buchtová konstatuje, že zvýšená míra nezaměstnanosti ovlivňuje zdraví celé populace a způsobuje deprese. Nezaměstnanost

přímo ovlivňuje konkrétního člověka, který trpí ztrátou zaměstnání, ale také nepřímo ovlivňuje zaměstnané, kteří se mohou potkat s úzkostmi z případné budoucí ztráty zaměstnání. Mezi lidmi se vyskytuje strach ze ztráty zaměstnání nebo ze zhoršení životní úrovně, který může vést k nespavosti, úzkostem a neustálému stresu. Tyto aspekty si v dlouhodobém měřítku vyberou svou daň (Buchtová a kol., 2013).

Sociálně patologické jevy

Dále je možné při dlouhodobé nezaměstnanosti pozorovat zvýšený výskyt lidí se sociálně patologickými jevy. Jedná se o obyvatele se zvýšenou konzumací alkoholu, návykových látek (zejména u mladých lidí), rostoucí spotřebou léků a větším počtem pokusů o sebevraždu. Nezaměstnanost se může prvotně brát jako určitá forma dovolené, při které si jedinec může srovnat svůj život. Později při hledání uplatnění na trhu práce a následném opakovaném odmítnutí na pracovním trhu, může člověk podlehnout patologickým jevům, ze kterých není lehké vrátit se zpět na původní životní úroveň (Buchtová a kol., 2013). Podle Brčáka sociální problémy spojené s vysokou mírou nezaměstnaností mohou vést i k následné radikalizaci postižených skupin, nepokojům a k protivládním demonstracím (Brčák a kol., 2014).

3.2.6 Pozitivní dopady nezaměstnanosti

Volný čas

Mezi negativními dopady nezaměstnanosti se najdou i některé dopady pozitivní. Dagmar Brožová interpretuje jako přínos větší množství volného času, který člověk získá, pokud nepracuje. Vzhledem k množství volného času se jeho hodnota pohybuje na nižší mzdové úrovni, nicméně užítky z něj v určité míře mohou být vysoké (Brožová, 2003). Kdyby nezaměstnanost neexistovala, docházelo by u lidí k akceptování prvního zaměstnání, které by bylo k dispozici, nehledě na druh práce a jejich chťič ho vykonávat. Následkem by byla nespokojenost zaměstnance a snížení produktivity (Liška, 2002).

Optimální alokace zdrojů

Přínosem krátkodobé nezaměstnanosti je také optimální alokace zdrojů. To znamená, že lidé v nezaměstnanosti hledají práci, která jim bude nejlépe vyhovovat z hlediska náplně i mzdové úrovně. Výběr nejvhodnější pracovní pozice zvyšuje

pravděpodobnost růstu efektivnosti pracovníka a udržení pracovní pozice. Zvýšení efektivnosti pracovníka pomůže nejen k růstu efektivnosti firmy, ale také celé ekonomiky (Jurečka a kol., 2023).

3.3 Politika zaměstnanosti

Důsledky vysoké míry nezaměstnanosti mohou mít negativní vliv na budoucí hospodářský růst a na politickou stabilitu státu ve společnosti. Vlády proto usilují o dosažení nízké míry nezaměstnanosti pomocí politiky zaměstnanosti (Jírová, 1999). Lze ji definovat jako „*soubor opatření, kterými jsou spoluvytvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil*“ (Kliková a kol., 2012).

Hlavním cílem politiky zaměstnanosti je dosažení dynamické rovnováhy mezi nabídkou práce a poptávkou po práci (Winkler a kol., 1999). Vláda nezasahuje do trhu práce přímo, pouze vytváří podmínky pro jeho lepší fungování. Politika zaměstnanosti nemůže trh práce žádným způsobem měnit, jen podpořit jeho vývoj (Jírová, 1999). Je možné rozlišit dva základní nástroje politiky zaměstnanosti – aktivní a pasivní. Aktivní politika zaměstnanosti pomocí konkrétních opatření usiluje o hledání pracovního uplatnění na trhu pro nezaměstnané. Pasivní politika zaměstnanosti spočívá ve vytvoření přijatelných sociálních podmínek pro dočasně nezaměstnané. Cílem je snížení sociálních a ekonomických dopadů nezaměstnanosti jak na jednotlivce, tak na společnost (Jurečka a kol., 2023).

Brčák ve své knize zmiňuje, že poptávka i nabídka na trhu mohou být ovlivněny státem pomocí nástrojů politiky zaměstnanosti. Tyto nástroje se vztahují na zaměstnané i nezaměstnané osoby. Dále mohou být podmínky na trhu ovlivňovány nastaveným systémem vzdělávání. Dlouhodobé podpory středoškolského a vysokoškolského vzdělávání mají vliv na nedostatek pracovníků učebních oborů, kteří jsou pro ekonomiku s průmyslovou výrobou důležití. Tyto pozice musí následně zastávat například přistěhovalci z jiných států, kterým podmínky v dané zemi vyhovují více než v jejich rodné zemi (Brčák a kol., 2014.)

3.3.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti zpravidla bývá výsledkem úsilí státu, zaměstnavatelů a odborů. Využívání aktivních nástrojů je považováno za efektivnější.

Nástroje aktivní politiky:

- Kvalifikační a rekvalifikační kurzy
- Veřejně prospěšné práce
- Společensky účelná pracovní místa
- Vytváření chráněných pracovišť
- Programy pro mladé, nezaměstnané, absolventy a handicapované osoby (Jurečka a kol., 2023).

3.3.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politiku zaměstnanosti a její nástroje zabezpečují úřady práce jejich činnostmi. Výdaje na pasivní politiku mají charakter státních transferů (Jírová, 1999). Pasivní politika bývá často kritizována, z důvodu vysokých podpor v nezaměstnanosti, které vedou k slabé motivaci nezaměstnaných si najít práci (Brčák a kol., 2014). Kritici také tvrdí, že pasivní politika by měla být zrušena a přenechána tržním silám, jelikož se většina pracovních míst naplní bez pomoci státu.

Nástroje pasivní politiky:

- finanční podpora v nezaměstnanosti
- možnost předčasného odchodu do důchodu (Jurečka a kol., 2023).

Vyplácení podpor v nezaměstnanosti je časově omezeno a její výše je vázána na výši posledních vyplácených mezd. Časově omezené jsou i dávky sociální pomoci, jejichž výše nezávisí na dřívějším výdělku, ale garantuje určitou minimální úroveň příjmů (Brožová, 2003).

3.4 Makroekonomické ukazatele

3.4.1 Hrubý domácí produkt

Robert Holman definuje domácí produkt jako tok zboží a služeb, vyrobených na území dané země za dané období, obvykle jeden kalendářní rok. Jedná se pouze o statky a služby, které se prodávají a kupují na trzích. Výrobky a služby, které si lidé vyrábějí pro vlastní potřebu nebo jako protislužbu mimo trh, nemá stát možnost zachytit. Domácí

produkt je rozlišován na hrubý domácí produkt a čistý domácí produkt, od kterého je odečtena tzv. amortizace neboli opotřebení (Holman, 2011).

„Hrubý domácí produkt je souhrn statků a služeb, vyjádřený v penězích vytvořený za určité období výrobními faktory na území státu, bez ohledu na to, zda jsou vlastněny občany státu nebo cizinci“ (Švarcová, 2016). Pomocí HDP se počítá celková výkonnost ekonomiky daného území (Samuelson a kol., 2007). Do hrubého domácího produktu mohou být zahrnuty statky a služby pouze jednou v daném období, to zajišťuje přesnou celkovou hodnotu. Proto je nutné rozlišit finální produkt a meziproduct. Meziproduct je tvořen statky, které byly vyprodukovány a zároveň spotřebovány v daném období. Jedná se například o materiál, energie, polotovar. Do hrubého domácího produktu se však zahrnuje finální produkt. Ten představuje výrobky, které byly prodány konečnému spotřebiteli (Brčák a kol., 2014).

Při porovnání hrubého domácího produktu mezi jednotlivými obdobími se využívá ukazatel tempa růstu HDP, který určuje, o kolik procent, se změnil HDP oproti předchozímu období. Poněvadž je hrubý domácí produkt vyjádřen v peněžní hodnotě, při porovnání mezi jednotlivými obdobími se rozlišují ceny ovlivněné inflací. K tomu slouží reálný a nominální hrubý domácí produkt. Reálný HDP je vyjadřován ve stálých cenách, je očištěn o inflaci. To znamená, že se produkty jakéhokoli období měří v cenách období základního a považujeme je za reálné produkty. Nominální HDP se provádí v běžných (aktuálních) cenách. Produkt je tedy oceněn v cenách období, ve kterém se počítá HDP (Jurečka a kol., 2023).

Pokud se v hospodářském cyklu projevují výkyvy, které jsou vyvolány například změnami ve výdajích, dochází k rychlému ovlivňování skutečného hrubého domácího produktu. Naproti tomu potenciaální produkt roste pomalu, jelikož výrobní faktory se mění velmi pomalu. Potenciaální HDP představuje maximální dlouhodobě udržitelnou úroveň výstupů, kterých může ekonomika dosáhnout. Ve stavu, kdy se národní hospodářství pohybuje na úrovni potenciaálního produktu, dochází k vysokému využití výrobních faktorů. Nachází-li se skutečný HDP nad úroveň potenciaálního HDP, tak se ekonomika tzv. přehřívá a dochází k růstu cenové inflace. V opačném případě dochází k růstu nezaměstnanosti (Samuelson a kol., 2007).

Hrubá domácí produkci lze vypočítat třemi metodami – výrobní (produkční), výdajovou a důchodovou metodou. Každá z nich vychází z jiného hlediska. Výrobní (produkční) metodou je hrubý domácí produkt počítán jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých sektorů (odvětví) a čistých daní na produkty, které nejsou zohledněny podle sektorů (Brčák a kol., 2014). Součet přidaných hodnot je rozdílem produkce a mezispotřeby. Musí být přičteny nepřímé daně a odečteny dotace, protože se produkce oceňuje v základních cenách a užití v kupních (Švarcová, 2016). HDP lze výrobní metodou podle Brčáka a kol. (2014) určit na základě vztahu:

$$\mathbf{HDP = hodnota produkce - mezispotřeba + dan z produktů - dotace} \quad (2)$$

Metodou výdajovou se národohospodářský produkt měří nepřímo. Počítá se jako součet výdajů vynaložených na nakoupení, tedy součet spotřebních výdajů domácností výdajů na vládní nákupy. Dále musí být přičteny investice firem a z důvodu vývozu části produkce do zahraničí také export statků a služeb, od kterých se odečítá import (Jurečka a kol., 2023).

HDP lze podle Brčáka a kol. (2014) vypočítat důchodovou metodou jako:

$$\mathbf{HDP = C + I + G + X - M}, \quad (3)$$

kde

C jsou spotřební výdaje domácností;

I jsou investice firem;

G jsou výdaje na vládní nákupy statků a služeb;

X je export statků a služeb;

M je import statků a služeb.

Na rozdíl od výdajové metody, kde se vycházelo z výdajů, v důchodové metodě se zohledňují důchody (příjmy) ekonomických subjektů (Jurečka a kol., 2023). Důchodová metoda může být brána jako nákladová, rozumí se tím pohled na tok všech nákladů firem (Brčák a kol., 2014).

Hrubý domácí produkt lze podle Brčáka a kol. (2014) určit na základě vztahu:

$$\mathbf{HDP = mzdy a platy (včetně ostatních náhrad zaměstnancům) + zisky firem + renty + čisté úroky + amortizace + nepřímé daně - subvence} \quad (4)$$

3.4.2 Inlace

Inlace se definuje jako růst všeobecné cenové hladiny, která vyvolává snížení kupní síly peněz (Brčák a kol., 2014). Inlace zmenšuje množství statků a služeb, které mohou být koupeny za peněžní jednotku, ale nezmenšuje množství statků a služeb, které může být koupeno za náš důchod. Opakem inflace je deflace, tedy pokles všeobecné cenové hladiny. Zpomalování tempa růstu cenové hladiny se nazývá dezinflace. Podle Holmana se na inflaci nahlíží dvěma způsoby – zaprvé jako na růst cenové hladiny, nebo jako na pokles kupní síly peněžní jednotky. Oba tyto způsoby však dávají stejný výsledek (Holman, 2011).

Cenová hladina je měřena pomocí následujících cenových indexů:

- deflátor HDP (vyjadřuje změny všech statků, které jsou součástí HDP)
- index spotřebitelských cen – CPI (vyjadřuje velikost změny výdajů spotřebitelů)
- index cen výrobců – PPI (vyjadřuje změnu cen výrobců).

Inlace obecně vyjadřuje růst spotřebitelských cen, proto k posouzení vlivu inflace na spotřebitele je potřeba, index spotřebitelských cen, který je nejběžnější. Cenová hladina indexu spotřebitelských cen je průměrem úrovně cen spotřebních výrobků a služeb spotřebovávaných typickými domácnostmi, kterému se říká spotřební koš. Výběr cenových reprezentantů v koši a jejich vah je prováděn na základě struktury výdajů domácností. V České republice momentálně spotřební koš obsahuje zhruba 800 položek. Jako příklad uvádí Jurečka mléko, vejce, vodné plus stočné, tužkové baterie, laserové operace oka a pohonné hmoty. Hodnota koše se počítá jako podíl násobku množství každého výrobku nebo služby a jeho cenou v daném období a násobku množství každého výrobku nebo služby a jeho cenou v základním období. Výsledek je násoben stem a vyjadřuje se v procentech (Jurečka a kol., 2023)

Vzorec pro výpočet indexu spotřebitelských cen Jurečka a kol. (2023) definuje jako vztah:

$$CPI = \frac{\sum Q_0 * \sum P_1}{\sum Q_0 * \sum P_0} * 100, \quad (5)$$

kde

Q_0 je spotřební koš v základním období;

P_0 jsou ceny statků v základním období;

P_1 jsou ceny statků v běžném období (v němž měříme vývoj cenové hladiny).

Cenové indexy sice zobrazují vývoj cenové, nikoli však míru inflace. Míra inflace je konkrétní kvantitativní vyjádření růstu spotřebitelských cen. Podle Švarcové je míra inflace nejdůležitější ukazatel nejen pro národní ekonomiku a politiku, ale převážně pro mezinárodní srovnávání. Dále v knize uvádí, že se míra inflace počítá pouze pomocí indexu spotřebitelských cen (Švarcová, 2016). Jurečka však na toto konto dodává další způsob, a to pomocí implicitního cenového deflátoru (IPD) (Jurečka a kol., 2023).

Meziroční míru inflace lze podle Jurečky a kol. (2023) určit na základě vztahu:

$$\pi (CPI_t) = \frac{IPD_t - IPD_{t-1}}{IPD_{t-1}} * 100, \quad (6)$$

kde

$\pi (CPI_t)$ je meziroční míra inflace;

IPD_t je implicitní cenový deflátor v roce t ;

IPD_{t-1} je implicitní cenový deflátor v předchozím roce $t-1$.

Nicméně meziroční míra inflace může být také určena podle Jurečky a kol. (2023) jako:

$$\pi (CPI_t) = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} * 100, \quad (7)$$

kde

$\pi (CPI_t)$ je meziroční míra inflace;

CPI_t je index spotřebitelských cen v roce t ;

CPI_{t-1} je index spotřebitelských cen v předchozím roce $t-1$.

V souvislosti s měřením inflace se hovoří o dvou typech inflace, které se cenovým indikátorům vymykají. Jedná se o:

- **Skrytá inflace:** za skrytou inflaci bývá označována situace, kdy levné výroby bývají nahrazovány dražšími, aniž by tomu odpovídala vyšší kvalita či lepší vlastnosti, kterými uspokojují potřeby spotřebitelů. Jedná se o tzv fiktivní inovace (Liška, 2002).
- **Potlačená inflace:** nastává v případě umělého zablokování cenové růstu pomocí zmrazení cen, stanovení cenového stropu nebo kontroly marží obchodů. Potlačená inflace představuje škodlivý zásah trhu, jelikož zamezuje přirozenému přizpůsobení cen. Není považovaná za nijak zvláště účinnou, protože po uvolnění cen dochází

obvykle k jejich rychlému růstu, který předchází stagnaci vyrovná (Jurečka a kol., 2023)

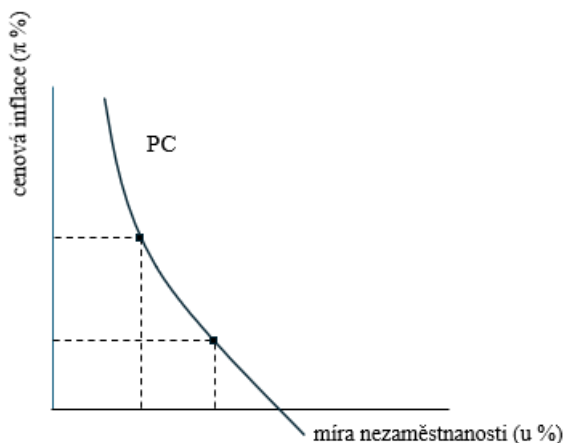
Následně je možné rozdělit inflaci podle její rychlosti na tři typy:

- **Inflace mírná (plíživá):** jedná se o druh inflace, která trvá delší dobu mírným a stabilním tempem. Pro lidi je přijatelná, nepřestávají věřit penězům a nemají tendenci je přeměňovat do jiných forem bohatství. Jedná se o inflaci do 10 % (Jurečka a kol., 2023).
- **Inflace pádivá:** jedná se o rychlou inflaci, nastává v případě, kdy tempo růstu cen je vyšší než tempo růstu výroby. Peníze ztrácejí svou hodnotu a lidé se jich snaží držet co nejméně, hledají alternativní cesty držení majetku. V tomto případě se jedná o dvouciferné, někdy až tříciferné hodnoty (Brčák a kol., 2014).
- **Hyperinflace:** představuje extrémní formu inflace, při níž ceny rostou o tisíce až statisíce procent ročně. Hyperinflace je následkem zhroucení peněžního systému země. Peníze ztrácejí svou hodnotu a lidé dávají přednost naturální směně (Jurečka a kol., 2023).

Phillipsova křivka

Phillipsova křivka je jeden ze základních konceptů v analýze nezaměstnanosti. Popisuje nepřímo úměrný vztah mezi nezaměstnaností a mzdovou inflací. Čím více se zvyšuje mzdová inflace, tím menší je nezaměstnanost a naopak, čím menší je mzdová inflace, tím větší je nezaměstnanost. Ekonomicky lze být vysvětleno, že při vysoké nezaměstnanosti je pro firmy lehké a levné najít jiné zaměstnance, a proto snižují mzdy. Naopak při nízké nezaměstnanosti mají firmy problém najít nové zaměstnance, a tak zvyšují mzdy, aby si i zároveň udržely stávající zaměstnance (Holman, 2011). V době vzniku Phillipsovy křivky se domnívalo, že vztah mezi mírou nezaměstnanosti a mírou změny peněžních mezd je v dlouhém období stabilní (Brčák a kol., 2014).

Obrázek 5 – Modifikovaná Phillipsova křivka

Zdroj: Vlastní zpracování dle Jurečka a kol., 2023

Původní Phillipsova křivka analyzovala pouze zvyšování mezd. V 60. letech se Phillipsova křivka modifikovala do podoby, která ukazuje vztah mezi cenovou inflací π , tedy růstem cen a mírou nezaměstnanosti u . Míra inflace se představuje jako rozdíl míry růstu nominálních mezd W a míry růstu produktivity práce n (Brčák a kol., 2014). Podle Holmana z Phillipsovy křivky vyplynul důležitý závěr – pokud ekonomové odhadnou její průběh pro konkrétní ekonomiku, stát může zvolit určitý bod křivce, který bude představovat cíl. Toho následně lze dosáhnout pomocí určité kombinace inflace a nezaměstnanosti (Holman, 2011.)

4 Vlastní práce

4.1 Představení Španělského království

Obrázek 6 – Vlajka Španělského království

Zdroj: Vlajky.eu

Španělské království, převážně známé jako Španělsko, je stát nacházející se na Pyrenejském poloostrově v jihozápadní Evropě. Sousedí se čtyřmi státy – Francie, Andorra, Gibraltar a Portugalsko. Země je zároveň z velké části obklopena vodní plochou – Atlantským oceánem a Středozezemním mořem. K 28.02.2024 byl celkový počet obyvatel 48 592 909. Hlavním městem je Madrid, který se nachází v centru Pyrenejského poloostrova i Španělska. Hlavním úředním jazykem je španělština, nicméně v různých oblastech je používána také katalánština, baskičtina a galicijština.

Španělské království je rozděleno do autonomního společenství, které se skládá z patnácti autonomních regionů na Pyrenejském poloostrově, souostroví Baleáry ve Středozezemním moři, Kanárských ostrovů u afrického pobřeží a dalších dvou autonomních měst na Africkém kontinentu. Autonomní regiony jsou dále rozděleny na padesát provincií. Napříč Španělskem se rozkládá několik velkých a známých měst, jako je Barcelona, která je hlavním městem Katalánského autonomního regionu, Sevilla, Valencie, Toledo, Málaga a další.

Jedná se o parlamentní konstituční monarchii, kde hlavou země je král Filip VI. Následující dva nejvyšší státní orgány jsou parlament a vláda. Parlament je dvoukomorový a skládá se z Kongresu poslanců a Senátu. Španělsko je velmi decentralizovanou zemí, která

má národní parlament a dalších devatenáct autonomních parlamentů, podle autonomních společenství.

Španělsko je zemí s šestnáctou největší ekonomikou na světě a čtvrtou v rámci Evropské unie. Dále je dlouholetým členem NATO, OSN, WTO a dalších významných organizací. Stále si udržuje pozici jedné z nejsilnějších ekonomik i přes silný zásah země pandemií Covid-19, kdy se HDP v roce 2020 meziročně propadlo o 11 %. Tento propad byl z velké části způsoben globálním snížením cestovního ruchu, který tvoří 13 % celkového HDP země. Avšak jednoznačně největší podíl na HDP má sektor služeb, který tvoří až 75 %.

Obrázek 7 – Rozdělení Španělského království na autonomní oblasti

Zdroj: Mojespanelsko.cz, 2021

4.2 Analýza nezaměstnanosti ve Španělském království

4.2.1 Vývoj a příčiny nezaměstnanosti ve Španělském království

Na *Grafu 1* je vyobrazen vývoj míry nezaměstnanosti ekonomicky aktivního obyvatelstva ve Španělském království od roku 2011 do konce roku 2023 a porovnává hodnoty s průměrnými hodnotami v Evropské unii. Procentuální hodnoty nezaměstnaných osob ve Španělsku dlouhodobě přesahují celoevropský průměr. Španělsko patří dlouhodobě mezi země Evropské unie potýkající se s problémem nezaměstnanosti. V letech 2020 a 2021 mělo Španělsko největší míru nezaměstnanosti v EU, kde hodnoty dosahovaly až 15,5 % v roce 2020 a 14,8 % v roce 2021 (*Graf 1*).

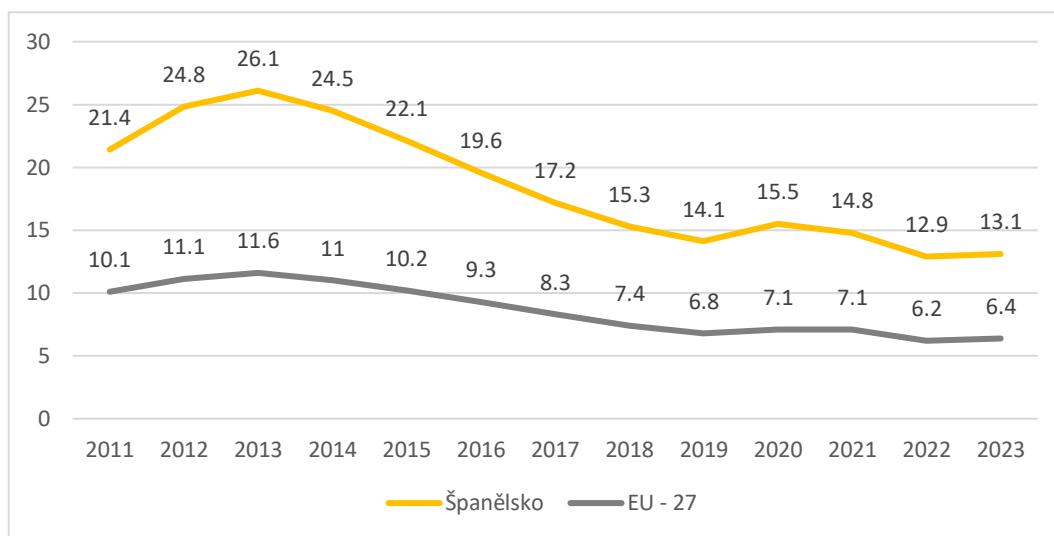
Graf 1 ukazuje, postupný růst míry nezaměstnanosti Španělska od roku 2011. V roce 2013 se hodnota vyšplhala až na rekordních 26,1 %, zde byl také největší rozdíl oproti EU, a to o 14,5 procentního bodu. Nárůst měla za následek velká ekonomická recese v roce 2008, která byla způsobena hypoteční a následnou finanční krizí v Americe. Ta postupem času vyústila k recesi globální a jejím následkem bylo mimo jiné snížení cestovního ruchu, na kterém je Španělsko závislé. Krize byla příčinou snižování nákladů, utlumení tvorby nových pracovních příležitostí a hromadného propouštění. Ve stavebnictví, které je dalším velmi významným odvětvím ve Španělsku, došlo také k významnému poklesu. V období 2008-2010 se ukončilo okolo 36 % pracovních míst (*Graf 1*).

Od roku 2014 docházelo k postupnému uzdravování španělského trhu práce. Míra nezaměstnanosti klesala až do roku 2019, zde dosahovala nejnižší hodnoty za posledních deset let 14,1 %. Příčinou bylo vytvoření nových pracovních míst, jen v roce 2017 jich bylo vytvořeno téměř 500 000. Došlo k poklesu o 12 procentních bodů a zároveň ke zmenšení difference od celoevropského průměru o 7,3 procentního bodu. V roce 2020 došlo k mírnému nárůstu na 15,5 % kvůli pandemii Covid-19, kdy bylo opět globálně zasaženo odvětví cestovního ruchu a turismu (*Graf 1*).

Španělsko se potýká s velkými rozdíly mezi jednotlivými sociálními vrstvami. Střední třída není téměř zastoupena a obyvatelé jsou převážně rozděleni na vyšší třídu a nízkou třídu, ve kterých jsou velké platové rozdíly. Zaměstnanci jsou zejména rozděleny

na pracovníky s vysokými platy, sociálním zabezpečením a vyšší produktivitou nebo na pracovníky s nízkou mzdou, menší ochranou a produktivitou, která bývá důvodem ke ztrátě pracovní pozice.

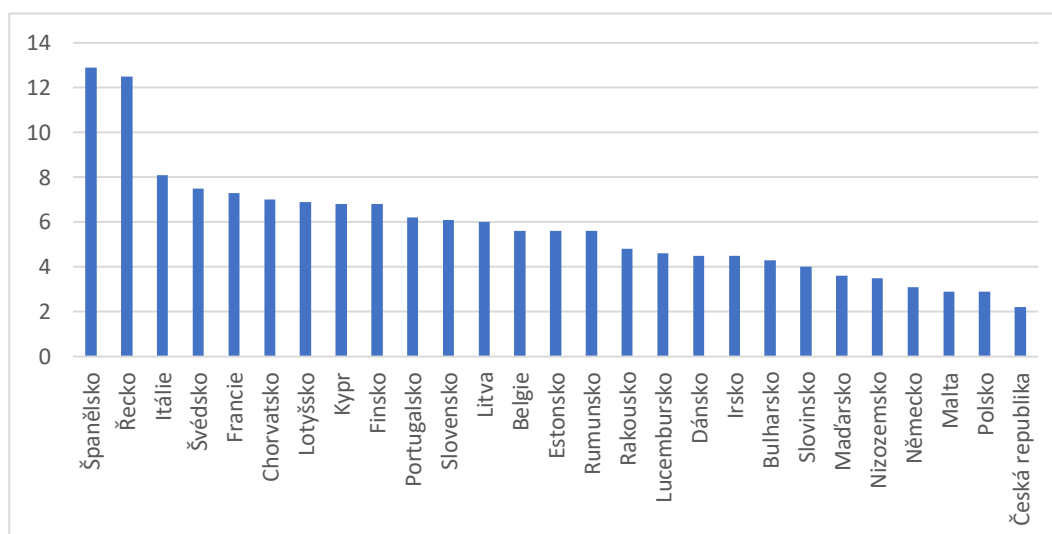
Graf 1: Míra nezaměstnanosti ekonomicky aktivního obyvatelstva ve Španělském království a EU v letech 2011-2023 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2023a

V *Grafu 2* je zobrazena míra nezaměstnanosti za rok 2022 ve všech členských zemích Evropské unie. Na prvních třech místech se vyskytují jihoevropské státy Španělsko (12,9 %), Řecko (12,5 %) a Itálie (8,1 %), kde dlouhodobá nezaměstnanost představuje stejný problém. Země, ve kterých dělá nezaměstnanost nejmenší potíže v celé EU, jsou Česká republika s 2,2 % a Polsko s 2,9 % (*Graf 2*).

Graf 2: Míra nezaměstnanosti ve státech EU-27 v roce 2022 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2023a

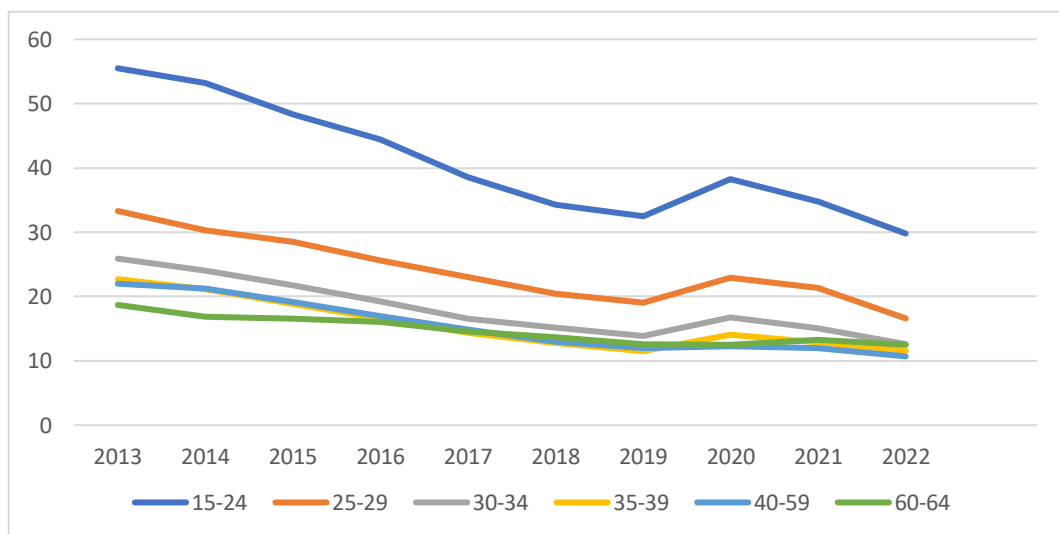
4.2.2 Nezaměstnanost podle věkových skupin

Značným problémem pro Španělsko je dlouhodobá vysoká nezaměstnanost mladých lidí. Ti jsou nejvíce ohroženou skupinou na trhu práce, zejména mladí lidé 15-24 let. V teoretické části práce (viz s. 20) se píše, že mladí lidé s nezaměstnaností mají menší problémy s nezaměstnaností než starší generace – Španělsko je tomu opakem. Mnoho z nich sdílí domácnost se svými rodiči dlouho po dovršení plnoletosti a ukončení studií. V tomto kontextu se hovoří o tzv. „*generación ni-ni*“ (v překladu generace ani-ani). V angličtině je známá pod pojmem NEET (*Neither in employment nor in education and training*).

Významnou roli při nezaměstnanosti mladých ve Španělsku hraje pracovní právo, které je silně orientováno na ochranu zaměstnanců, aby nemohli být jednoduše propuštěni bez odstupného. Z tohoto důvodu firmy nechtějí zaměstnávat mladé lidi na hlavní pracovní poměr a volí raději variantu polovičního úvazku, který je možné snadno vypovědět. Na poloviční úvazek pracovalo v roce 2022 35 % mladých lidí ve Španělsku, kterým dělá velké potíže získat stále dlouhodobé zaměstnání. Důležitým faktorem je mimo jiné i kvalita vzdělání. Téměř pětina studujících ve Španělsku ukončuje studium předčasně a bez dostatečné kvalifikace. Zároveň se u úspěšných absolventů vysokých škol vyskytuje velké množství lidí, kteří nejsou schopni najít uplatnění na trhu práce, jelikož zaměstnavatelé považují jejich znalosti za nedostatečné.

V *Grafu 3* je rozdělena pracovní síla do šesti věkových skupin a ke každé jednotlivé skupině je zobrazena její míra nezaměstnanosti. Nezaměstnanost postihla všechny věkové kategorie vyskytující se na pracovním trhu Španělska. Na tomto grafu je vidět, že od roku 2013 se však pomalým tempem začala míra nezaměstnanosti napříč všemi kategoriemi snižovat a formovat na přijatelnější hodnoty (*Graf 3*).

Graf 3: Vývoj nezaměstnanosti ve Španělském království věkových skupin 2013–2022 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2023b

Největších hodnot dosahuje mladá generace ve věku 15-24 let. V roce 2013 bylo nezaměstnaných více než polovina mladých lidí. Hodnota míry nezaměstnanosti činila 55,5 %, to je skoro dvakrát více než u nejstarší skupiny 60-64 let. Pro srovnání, v roce 2013 míra nezaměstnanosti v Evropské unii pro stejnou věkovou kategorii byla 24,4 %. Největší meziroční pokles nastal v roce 2017, kdy se míra nezaměstnanosti oproti roku 2016 snížila o 5,8 procentního bodů. Pokles mezi roky 2013-2016 byl způsoben mimo jiné i snížením migrantů na španělském pracovním trhu. V roce 2013 bylo zastoupení migrantů (15-24 let) 16,9 %, v roce 2016 tato hodnota byla 14,8 %. Mezi hlavní důvody velké nezaměstnanosti mladých lidí ve Španělsku patří fakt, že jsou častěji zaměstnáni na časově omezenou smlouvu nebo předčasně ukončují studium, a až poté se chtějí zařadit na pracovní trh. Je to také způsobeno tím, že mladí lidé častěji pracují v odvětvích, které jsou více náchylné k postižení, jako je pohostinství, maloobchod nebo cestovní ruch. V rámci těchto odvětví bylo v roce 2020 zaměstnána až polovina lidí mladších 25 let (*Graf 3*).

O trochu lépe se na tom nachází věková kategorie 25-29 let. Hodnota míry nezaměstnanosti v roce 2013 v této kategorii byla 33,3 %, to je třetina nestudujících lidí bez práce. Zde se taky může hovořit o tzv. NEET, jelikož se jedná o mladé v rozmezí 15-29 let. Nejlépe si vedou kategorie 35-39, 40-59 a 60-64 let, u kterých byly míry nezaměstnanosti velmi podobné ve všech letech. Většina pracujících v těchto kategoriích je zaměstnáno na hlavní pracovní poměr, o který nikdo nechce přijít (Graf 3).

V devítiletém období, ve kterém probíhalo měření, je patrný pozitivní klesající trend v nezaměstnanosti u všech kategorií, nicméně jejich pořadí se téměř nezměnilo. V roce 2022 sice byla míra nezaměstnanosti u kategorie 15-24 let téměř o polovinu menší než v roce 2013, nicméně stále poměr nezaměstnaných jednoznačně převyšoval ostatní věkové skupiny (Graf 3).

4.2.3 Nezaměstnanost v autonomních regionech

Španělské království se člení do 17 autonomních regionů, které se nazývají autonomní společenství a dvou autonomních měst Ceuta a Melilla. Tyto oblasti jsou dále rozděleny ještě do 50 provincií.

Tabulka 1: Míra nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v letech 2013-2022 (v %)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Andalusie	36,2	34,8	31,5	28,9	25,5	23,0	21,2	22,3	21,7	19,0
Aragón	21,4	20,2	16,3	14,7	11,6	10,6	10,0	11,7	10,2	9,4
Ásturie	24,1	21,1	19,1	17,6	13,7	13,6	14,2	14,1	12,5	12,6
Baleáry	22,3	20,0	17,3	13,9	12,4	11,5	11,7	16,1	14,8	10,9
Baskitsko	16,6	16,3	14,8	12,6	11,6	10,0	9,2	9,5	9,8	8,6
Ceuta	34,8	31,9	27,6	24,9	22,4	29,0	25,8	24,5	26,6	28,4
Extremadura	33,9	29,8	29,1	27,5	26,2	23,6	21,5	21,8	19,5	17,3
Galicie	22,0	21,7	19,3	17,2	15,7	13,3	11,8	12,0	11,7	11,0
Kanárské ostrovy	33,7	32,4	29,1	26,1	23,5	20,1	20,5	22,6	23,2	17,6
Kantábrie	20,4	19,4	17,6	14,9	13,6	10,7	10,3	12,1	11,5	9,4
Kastilie a León	21,7	20,8	18,3	15,8	14,1	12,1	11,6	12,1	11,4	9,8
Kastilie - La Mancha	30,0	29,0	26,3	23,5	20,8	18,2	16,2	17,1	15,6	14,3
Katalánsko	23,1	20,3	18,6	15,7	13,4	11,5	11,0	12,6	11,6	9,7
La Rioja	20,0	18,2	15,4	13,5	12,0	10,4	10,0	10,8	11,5	9,5
Madrid	19,8	18,7	17,1	15,7	13,3	12,2	10,6	12,5	11,6	11,2
Melilla	32,5	28,4	34,0	30,8	27,6	25,8	27,0	23,6	19,8	21,6
Murcie	29,0	26,6	24,6	19,8	18,0	16,8	14,7	16,2	14,3	13,3
Navarra	17,9	15,7	13,8	12,5	10,2	10,0	8,2	10,1	10,6	9,6
Valencie	28,0	25,8	22,8	20,6	18,2	15,6	14,1	16,2	15,9	13,2

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2022c

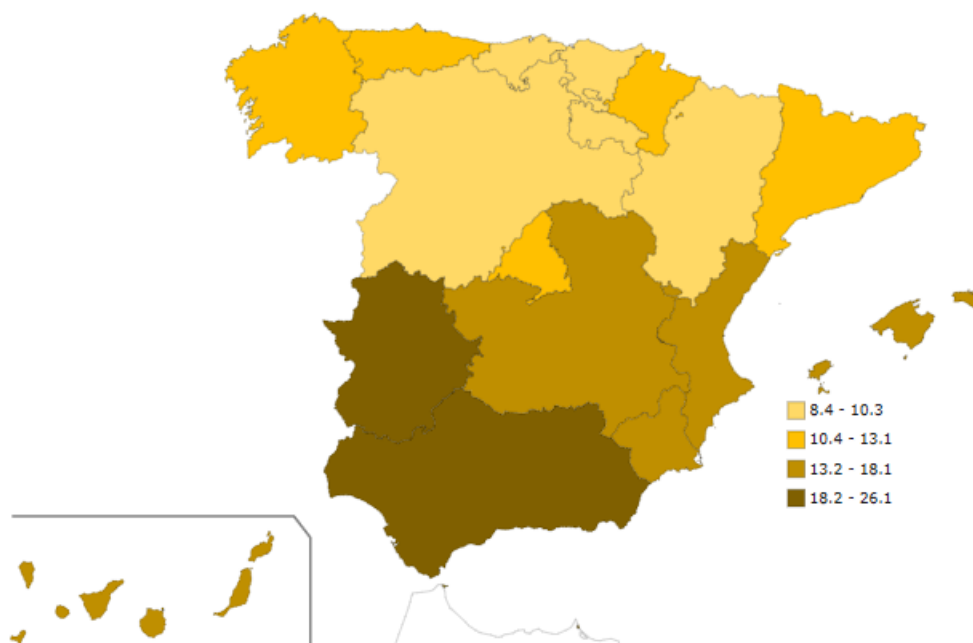
V *Tabulce 1* jsou zapsány míry nezaměstnanosti v letech 2013–2022 v jednotlivých autonomních společenstvích. Dlouhodobě nejhůře z celého Španělska jsou na tom autonomní města Melilla a Ceuta. Z části je to způsobeno závislostí měst na obchodu s Marokem a zároveň také velkým migračním nárůstem obyvatelstva v období ekonomické krize z roku 2008. Nejvyšší míra nezaměstnanosti v Melille byla 34 % v roce 2015 a v Ceutě 34,8 % v roce 2013. Velký problém nezaměstnanost představuje i v Andalusii. I přesto, že se jedná o nejlidnatější španělský region, patří Andalusie mezi regiony s nejnižším HDP na obyvatele v celém Španělsku. Jedním z důvodů, proč si Andalusie vede ekonomicky špatně je, že právě zde vznikla největší bublina na trhu s nemovitostmi, ze které se jí nedaří ani o několik let později vzpamatovat. Nicméně u ní byl i tak zaznamenán největší pokles míry nezaměstnanosti za dané časové období, a to o 17,2 procentního bodu. Nadprůměrná míra nezaměstnanosti přetrvává i v regionu Extramedura, který v posledních letech ekonomicky vůbec neprosperuje a řadí se k nejchudším regionům Španělska (Tabulka 1).

Naopak nejmenší problém s nezaměstnaností, tedy nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti vykazují dlouhodobě společenství Navarra, Baskitsko a Aragón na severu Španělska. Navarra prošla za posledních 50 let poměrně velkou změnou, kdy se z regionu založeného na zemědělství dostala až k moderní a vyvážené ekonomice. Jako jeden z mála regionů Španělska má právo udržovat si vlastní fiskální politiku, to jí tvoří více decentralizovanou než zbytek Španělska. Nejnižší míra nezaměstnanosti v Navarra 8,2 % byla v roce 2019. Baskitsko se v roce 2019 stalo první autonomní oblastí od roku 2009, kde se míra nezaměstnanosti dostala na jednocifernou hodnotu, přesněji 9,2 %. V Baskitsku se vyskytuje nízká míra nezaměstnanosti, díky relativně malému počtu obyvatel (v roce 2019 - 2,1 milionu obyvatel) a statusu jednoho z průmyslových center Španělska. Aragón, díky jeho strategicky dobré geografické poloze u hranic s Andorrou a Francií přitahuje vysoký počet přímých zahraničních investic. Tím se region udržuje na ekonomicky stabilní pozici a s nízkou mírou nezaměstnanosti. V roce 2022 u ní byla naměřena její nejmenší míra nezaměstnanosti za časové období, a to 9,4 % (Tabulka 1).

I přes průměrné hodnoty a jeden z nejvyšších příjmu na obyvatele ze všech Španělských regionů, neminul růst nezaměstnanosti ani Baleárské ostrovy. V roce 2020 zde byl naměřen největší meziroční nárůst míry nezaměstnanosti ze všech regionů, a to o

4,4 procentního bodu. Bylo to způsobeno pandemií Covid-19, při které došlo k utlumení cestovního ruchu, ze kterého Baleáry nejvíce získávají. Přibližně tři čtvrtiny pracovních míst jsou koncentrovány ve službách, přičemž zhruba polovina připadá na cestovní ruch. Potvrzují to i vývoj za následné 2 roky, za které míra nezaměstnanosti opět klesla o 5,2 procentního bodu zpět na průměrné hodnoty (Tabulka 1).

Obrázek 8: Míra nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v 2023QI (v %)

Zdroj: INE.es, 2024

Na *Obrázku 8* je zobrazena mapa Španělského království podle autonomních oblastí, kde je vyznačena míra nezaměstnanosti v roce 2023. Je zde vidět značná diference mezi autonomními oblastmi v severní a na jižní části země. Jižní regiony Španělska se zpravidla potýkají s větší nezaměstnaností, jelikož v místní ekonomice se vyskytuje velké množství pracovních míst sezónní povahy, které jsou spíše náchylné k ekonomickým krizím. Není to však jediným důvodem, dále se jedná například nízký stupeň infrastruktury, nedostatečně vzdělanou pracovní sílu nebo nedostatečný ekonomický rozvoj (*Obrázek 8*).

Největší nezaměstnanost lze pozorovat na jihu a jihozápadě Španělska v oblastech Extremadura a Andalusia (hnědá barva). Zde se hodnota míry nezaměstnanosti pohybuje v rozmezí 18,2 – 26,1 %. Jedním z důvodů je, že se jedná o zemědělské regiony. Zemědělství je značně sezónní odvětví, to znamená, že čím větší procento hrubého domácího produktu

bude tvořeno v tomto odvětví, tím větší bude míra nezaměstnanosti. HDP je v obou regionech tvořeno přibližně ze 4 %, zbytek Španělska se pohybuje na úrovni v 2 %.

V regionu Madrid ležící ve střední části země, kde se nachází stejnojmenné hlavní město Španělska, nezaměstnanost dosahuje oproti jihu země nižších hodnot. Je to převážně díky výhodné poloze, snadnějšímu přístupu ke kapitálu a turistickému ruchu. Společně s Galícií a Katalánskem zde byla naměřena v roce 2023 míra nezaměstnanosti 10,4 – 13,1 procentního bodu. Nejnižší míra nezaměstnanosti je situována na severu země. Kde se rozsáhlé regiony Kastilie a León, Aragón a Baskitsko pohybují v hodnotách 8,4 – 10,3 % (Obrázek 8).

4.2.4 Nezaměstnanost podle pohlaví

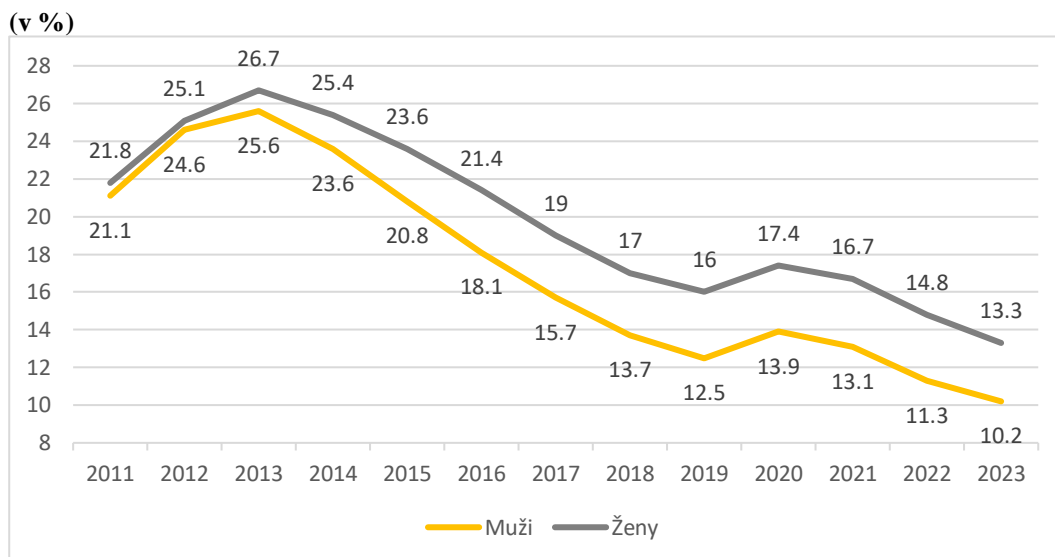
V minulosti bylo ve Španělsku zarytou skutečností, že ženy nepracovaly, místo toho zastávaly role pečovatelek o domácnost a matek. V dnešním demokratickém Španělsku je pracující žena stále častějším úkazem, nicméně i přes veškeré snahy o prosazení rovnoprávnosti žen a mužů, v některých regionech stále převládá diskriminace žen. Pomocnou rukou ženám je místní program Oposiciones, který slouží k získání veřejného zaměstnání na základě konkurzů. Konkurzy se skládají z písemných zkoušek, díky tomu je v rámci možností zachována anonymita žen a zároveň zvýšena šance na úspěch. Zavedení tohoto programu vedlo k masovému nárůstu žen na vysokých a zpravidla dobře placených pozicích, jakými jsou například soudkyně, státní zástupkyně, učitelky nebo lékařky.

V *Grafu 4* je zobrazen vývoj míry nezaměstnanosti ve Španělsku podle pohlaví. Je zde vidět, že rozdíly mezi muži a ženami nejsou nijak značně velké, nicméně více ohroženou skupinou na trhu jsou stále ženy. V letech 2011-2012 hodnoty u obou pohlaví byly velice podobné, přesněji řečeno rozdíl byl pouze o 0,7 procentního bodu. Důvodem byl pokles stavebního průmyslu po ekonomické krizi v roce 2008, ve kterém je zaměstnáno převážně více mužů (Graf 4).

Po roce 2012 se však hodnoty začaly více oddalovat. V roce 2013 byl rozdíl míry nezaměstnanosti obou pohlaví 1,1 procentního bodu. Následně v roce 2015 tvořil rozdíl 2,8 procentního bodu a v roce 2021 diference vykazovala hodnotu 3,6 procentního bodu. U mužů se nezaměstnanost vyvíjela poněkud příznivěji. Její snížení od roku 2013 až do roku

2023 bylo o 15,4 procentního bodu, na rozdíl od žen, jejichž hodnota se snížila o 13,4 procentního bodu (Graf 4).

Graf 4: Vývoj nezaměstnanosti ve Španělském království podle pohlaví v letech 2011–2023

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2023d

4.2.5 Nezaměstnanost podle dosaženého stupně vzdělání

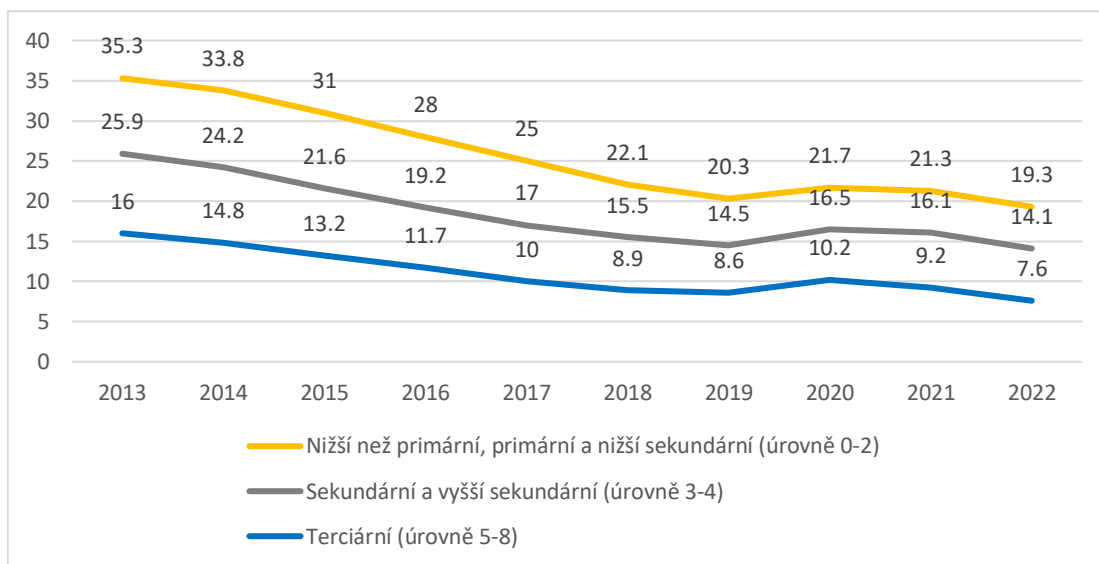
Primární stupeň vzdělávání je přirovnán v České republice k prvnímu stupni základní školy a sekundární stupeň představuje druhý stupeň základní školy nebo osmileté gymnázium. Následný vyšší sekundární stupeň se rovná střední škole. Terciární úroveň odpovídá vysokoškolskému vzdělání.

Na *Grafu 5* je zobrazena míra nezaměstnanosti ve Španělsku podle nejvyšší dosaženého vzdělání. Je patrné, že míra nezaměstnanosti je ovlivňována dosaženým vzděláním – s vyšším dosaženým vzděláním klesá míra nezaměstnanosti, a naopak. Nejvíce zasaženou skupinou jsou osoby, které ukončili studium na primární úrovni. V roce 2013 tato skupina vykazovala hodnotu 35,3 %, nejvíce za posledních 20 let. Skupina osob s vysokoškolským titulem se pohybovala na hodnotě 16 %, to bylo o 19,3 procentního bodu méně než u primární úrovně, zároveň o 9,9 procentního bodu méně než u vyšší sekundární (Graf 5).

Od roku 2013 se míra nezaměstnanosti u všech kategorií snižuje, zároveň s ní se začaly snižovat i diference mezi jednotlivými skupinami. Rozdíl mezi základním a

vysokoškolským vzděláním představoval v roce 2017 15,0 procentního bodu, na konci roku 2022 však tato hodnota byla 11,7 procentního bodu (Graf 5).

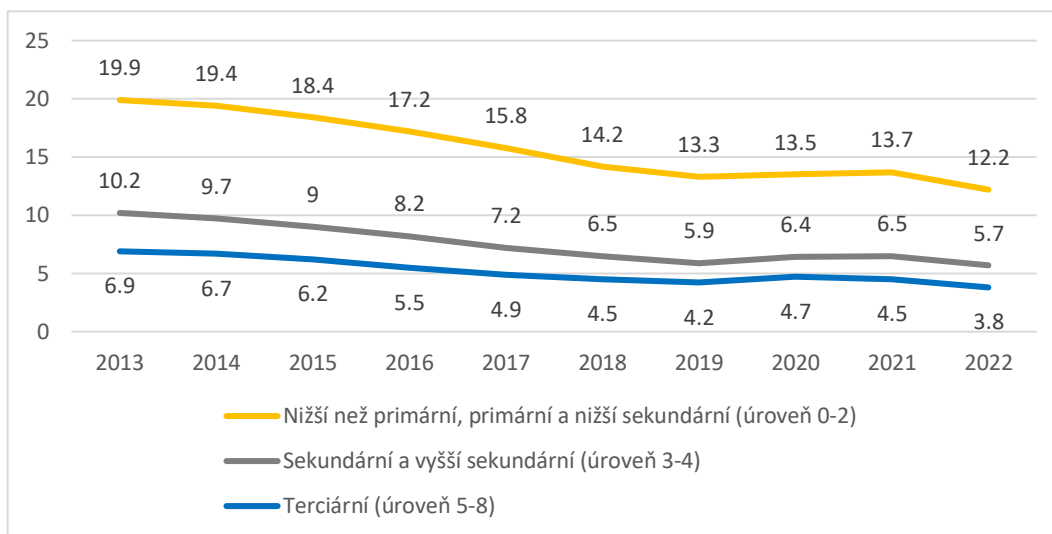
Graf 5: Míra nezaměstnanosti ve Španělsku podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělávání v letech 2013-2022 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2023e

Při porovnání s hodnotami EU-27, které jsou zobrazeny v *Grafu 6*, je zřejmé, že veškeré kategorie ve Španělsku vykazují výrazně větší hodnoty. U primární skupiny převyšují hodnoty Španělska za sledované období průměrně o 10,02 procentního bodu hodnoty EU-27, přičemž největší rozdílová hodnota byla naměřena v roce 2013 15,4 procentního bodu. U sekundární skupiny hodnoty Španělska převyšují průměrně o 10,93 procentního bodu hodnoty EU-27 a stejná diference u terciární skupiny vykazuje hodnoty 5,83 procentního bodu. Vývoj míry nezaměstnanosti mezi oběma grafy je téměř identický, ve sledovaném období docházelo především k poklesu, výjimkou bylo období 2019-2020, kdy došlo k mírnému nárůstu (*Graf 6*).

Graf 6: Míra nezaměstnanosti v EU-27 podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělávání v letech 2013-2022 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2023e

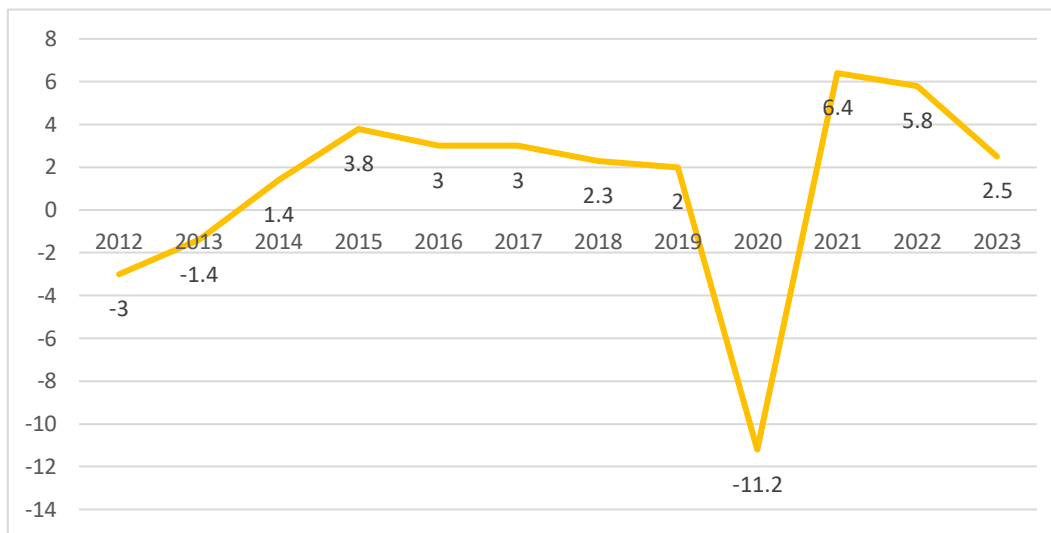
4.3 Vývoj HDP ve Španělském království

Španělsko i přes její nekončící problémy s nezaměstnaností patří k jedné z nejsilnějších ekonomik světa. Podle HDP v paritě kupní síly bylo Španělsko v roce 2017 šestnáctou nejsilnější ekonomikou světa. Podle HDP na osobu zaujímá Španělsko už nižší devětatřicáté místo.

V *Grafu 7* jsou vyobrazeny procentuální změny hrubého domácího produktu ve Španělsku v období od roku 2012 do roku 2023. Od roku 2013 lze pozorovat zlepšení španělské ekonomiky a její výstup z předchozí ekonomické recese, která probíhala od roku 2008. Po několika letech klesání zaznamenal v roce 2014 hrubý domácí produkt pozitivní roční růst 1,4 %. Následně v roce 2015 došlo k ještě většímu meziročnímu nárůstu HDP o 3,8 %, který byl nejrychlejším národním růstem od roku 2007. Španělsko nebylo ovlivněno pouze světovou krizí, ale jako jedna z příčin je splasknutí bubliny na trhu s nemovitostmi, které mělo tři hlavní příčiny. Jednou z nich byl nesprávný odhad cen nemovitostí, který způsobil, že ceny nemovitosti rostly enormní rychlostí a za posledních deset let se jejich ceny ztrojnásobily. V období 2015-2018 hrubý domácí produkt stále pokračoval v růstu, nicméně pomalejším tempem. V roce 2018 byl nárůst 2,3 %. Nárůst byl způsoben převážně zvýšením vývozu, který se v tomto období navýšil téměř o 20 % neboli o 70 miliard

amerických dolarů. Hlavním předmětem vývozu byly automobily a automobilové součástky, které tvořili 13 % z celkového exportu (Graf 7).

Graf 7: Vývoj HDP ve Španělském království v letech 2012-2023 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2023f

V roce 2019 španělská ekonomika spadla opět do recese. Došlo k ní vlivem pandemie Covid-19, která postihla Španělsko téměř nejvíce ze všech zemí Evropské unie. V roce 2020 došlo k meziročnímu propadu hrubého domácího produktu o zdrcujících 11,2 %, k rychlému srovnání lze použít průměrné hodnoty EU-27, kde nastal meziroční pokles o 5,6 %. Jednalo se o největší pokles HDP ve Španělsku ve 20. století. Bylo to převážně způsobeno omezením cestovního ruchu a turismu, na kterém je Španělské království velmi závislé. V roce 2019 bylo Španělsko druhou nejnavštěvovanější zemí na celém světě, kterou navštívilo rekordních 83,7 milionů turistů. V roce 2021 HDP meziročně narostl o 6,4 % a španělská ekonomika se dostala z předcházející recese. Růst pokračoval i v následujících letech, nicméně nastalo mírné zpomalení od roku 2022. To bylo způsobeno Ruskou invazí na Ukrajinu, která měla negativní dopad na ekonomiku zemí v celé Evropské unii. V roce 2023 byl meziroční nárůst HDP o 2,5 % (Graf 7).

4.4 Politika zaměstnanosti ve Španělském království

Jak je již známo z teoretické části, pomocí politiky zaměstnanosti se snaží státy dosáhnout nízké míry nezaměstnanosti. Lze ji rozdělit na aktivní politiku zaměstnanosti, jejímž cílem je odstraňovat bariéry pro vstup osob na trh práce a na pasivní politiku

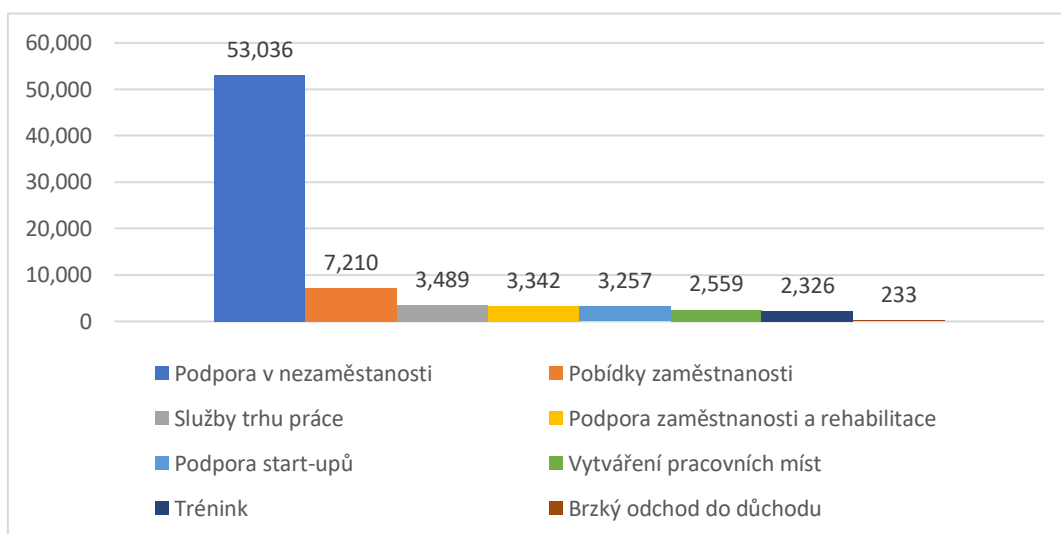
zaměstnanosti, která usiluje o zmírnění dopadů nezaměstnanosti na jedince. Strategie politiky zaměstnanosti jsou zaměřené především na pomoc ohroženým skupinám na trhu práce a zlepšení situací na trhu.

Španělsko je nejvíce decentralizovaným národem v západní Evropě. V zemi je 17 autonomních společenství a každé z nich má vlastní parlament i vládu, tedy i vlastní pravomoci a rozpočet. Každá autonomní oblast má právo rozvíjet své vlastní programy na podporu zaměstnanosti a hospodářského rozvoje, ale nesmí zasahovat do oblastí určených výhradně státu. Ve Španělsku je možné rozlišit čtyři územní úrovně politiky zaměstnanosti:

1. Státní úroveň – Veřejná služba
2. Autonomní úroveň
3. Evropská úroveň
4. Místní úroveň

Politiku zaměstnanosti definuje zákoník práce, zákon 56/2003, de 16 de diciembre, de Empleo. *„Politika zaměstnanosti je soubor rozhodnutí přijatých státem a regiony, které jsou určeny k vývoji programů a opatření zaměřených na dosažení plné zaměstnanosti, kvality pracovních míst kvantitativní a kvalitativní dostatečné nabídky a poptávky v oblasti zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti a přiměřenou ochranu v situacích nezaměstnanosti. Politiky zaměstnanosti budou vyvinuty v souladu se směry hospodářské politiky a v rámci koordinované strategie zaměstnanosti podle Smlouvy o založení Evropského společenství“.*

Graf 8: Výdaje Španělska na politiku zaměstnanosti v roce 2021 (v mil. USD)

Zdroj: Vlastní zpracování dle OECD, 2024a

V *Grafu 8* jsou vyobrazeny vládní výdaje Španělska na politiku zaměstnanosti rozdělené podle jednotlivých položek. Celkově bylo na politiku zaměstnanosti vynaloženo 75 367 milionů USD, které představovaly hodnotu 3,2 % z hrubého domácího produktu země. V předchozím roce 2020 byly celkové výdaje 84 349 milionů USD (4,57 % z HDP), došlo tedy k poklesu o 1,37 procentního bodu z HDP. V rámci Evropské unie bylo Španělsko druhou zemí v pořadí s největšími výdaji na politiku zaměstnanosti v roce 2021, nejvíce vydala Francie 129 187 milionů USD (3,3 % z HDP). Naopak nejmenší výdaje na politiku zaměstnanosti v Evropské unii mělo Lotyšsko 391 milionů USD (0,5 % z HDP).

Nejvíce v roce 2021 Španělsko vydalo na podpory v nezaměstnanosti, celkem 53 036 milionů USD, které představovaly 2,28 % z HDP. Druhou nejvyšší položkou na grafu představují pobídky zaměstnanosti s celkovými výdaji 7 210 milionů USD (0,31 % z HDP). Dále následují služby trhu práce za 3 489 milionů USD (0,15 % z HDP), pak podpora zaměstnanosti a rehabilitace 3 342 milionů USD (0,145 % z HDP), poté podpora start-upů s 3 257 miliony USD (0,14 % z HDP), vytváření pracovních míst za 2 559 milionů USD (0,11 % z HDP), poté trénink s 2 326 miliony USD (0,1 % z HDP) a na posledním místě výdaje na brzký odchod do důchodu s 233 miliony USD (0,01 % z HDP) (*Graf 8*).

4.4.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti ve Španělsku se stanovuje ve formě víceletých plánů na základě Strategie aktivace zaměstnanosti. Stát má za cíl zejména regulaci a koordinaci těchto plánů. Španělsko používá několik nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti, kterými se snaží o zvýšení zaměstnanosti a o odstranění překážek pro vstup lidí na trh. Jedná se například o přímé vytváření pracovních míst, podporu start-upů, pobídky zaměstnanosti, tréninky a rekvalifikace a další. Součet vládních investic na aktivní politiku za roky 2010-2021 byl 106 151 milionů USD, to je několikrát méně než výdaje na pasivní politiku. Nejvíce peněz bylo vydáno do pobídek zaměstnanosti, tréninků. Velké množství investice směřuje také na služby trhu práce, například úřad práce. Jeho hlavním úkolem je zprostředkování pracovního uplatnění nezaměstnaným, popřípadě zajištění jejich rekvalifikace. Hlavními zdroji, ze kterých je aktivní politika nejvíce financována, je Evropský sociální fond a státní rozpočet. V případě participace autonomních oblast se také financuje i z jejich vlastního kapitálu.

Aktivní politika zaměstnanosti mimo jiné usiluje o zlepšení pozic mladých občanů na trhu práce a o jejich vyšší zaměstnanost, která je hluboko pod průměrem Evropské unie. Ta udržuje program s názvem Záruka pro mladé lidi. V rámci tohoto programu by členské státy EU-27 měly být schopné do čtyř měsíců od ukončení školní docházky zajistit kvalitní pracovní nabídku pro mladé lidi, která by odpovídala jejich vzdělání dovednostem a zkušenostem.

4.4.2 Pasivní politika zaměstnanosti

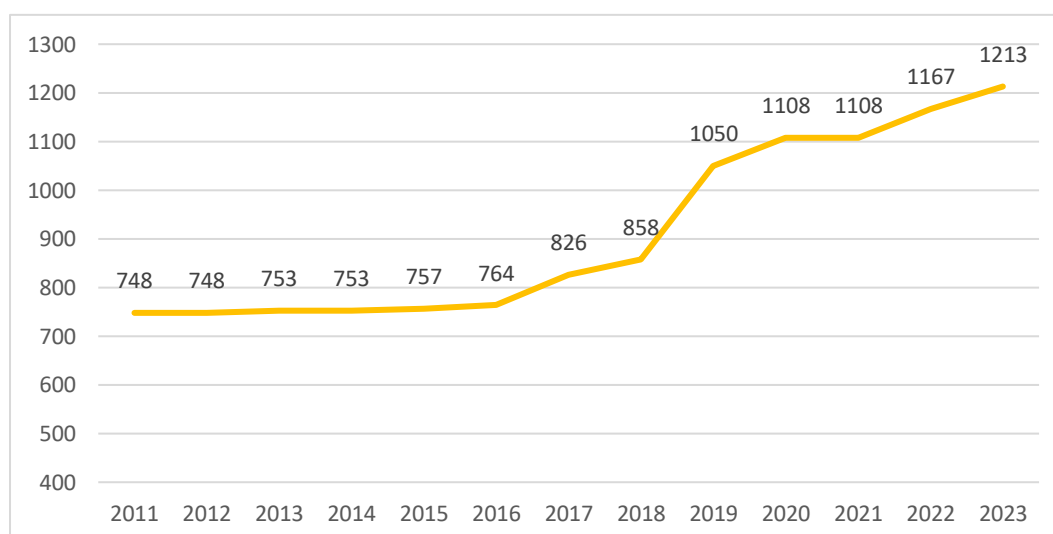
Hlavním nástrojem pasivní politiky zaměstnanosti jsou podpory v nezaměstnanosti, které představují největší výdajovou položku v celé politice zaměstnanosti, dalším nástrojem je brzký odchod do důchodu. Za roky 2010-2021 bylo vydáno na pasivní politiku zaměstnanosti dohromady 479 651 milionů USD, z toho pouze 4 568 milionů USD tvořily výdaje na brzký odchod do důchodu, zbylou částku tvořily podpory v nezaměstnanosti.

Na podpory v nezaměstnanosti má ve Španělsku nárok každý nezaměstnaný, který je schopen pracovat, je mu více než 16 let a zároveň nedosáhl důchodového věku. Zároveň

musí být registrovaný v systému sociálního zabezpečení, kde přispíval minimálně 360 dní během předchozích let před nezaměstnaností. Výše dávky závisí na výši těchto příspěvků, které jsou vyměřovacím základem. Prvních 180 dní má nezaměstnaný nárok na 70 % z výše zmíněného vyměřovacího základu, po této době se nárok sníží na 50 % až do konce období vyplácení dávek. Pro vyplacení musí nezaměstnaný prokázat, že aktivně hledá nové zaměstnání a také je povinný se registrovat na Španělském úřadu práce – SEPE. Velkým problémem je nedostatek pracovníků na úřadu práce, to zpomaluje celý proces získání podpory, který se může protáhnout až na několik měsíců, obzvláště pro přistěhovalce.

Dalším nástrojem pasivní politiky zaměstnanosti je minimální mzda. Její vývoj v letech 2011-2023 je shrnut v *Grafu 9*. Zaměstnanec pracující na plný úvazek, tedy 40 hodin měsíčně může být minimální mzdou vyplácen dvanáctkrát nebo čtrnáctkrát ročně. Většina společností preferuje variantu čtrnácti minimální mezd, kdy zaměstnanec obdrží 2 platby v červenci a následně 2 platby v prosinci. V roce 2023 byla minimální měsíční mzda nastavena na 1 213 EUR v případě dvanácti plateb a 1 040 EUR v případě čtrnácti. Lze říct, že v letech 2011-2016 výše minimální mzdy ve Španělsku spíše stagnovala, jelikož v tomto rozmezí došlo k minimálnímu nárůstu o 2,1 %. K nejvyššímu růstu došlo v roce 2019, kdy se minimální mzda zvedla o 22,8 %, to bylo nejvíce za posledních 40 let. V následujících letech došlo k jejímu opětovnému navyšování, převážně o jednotky procent až do roku 2023 (*Graf 9*).

Graf 9: Vývoj minimální mzdy ve Španělsku v letech 2011-2023 (v EUR)

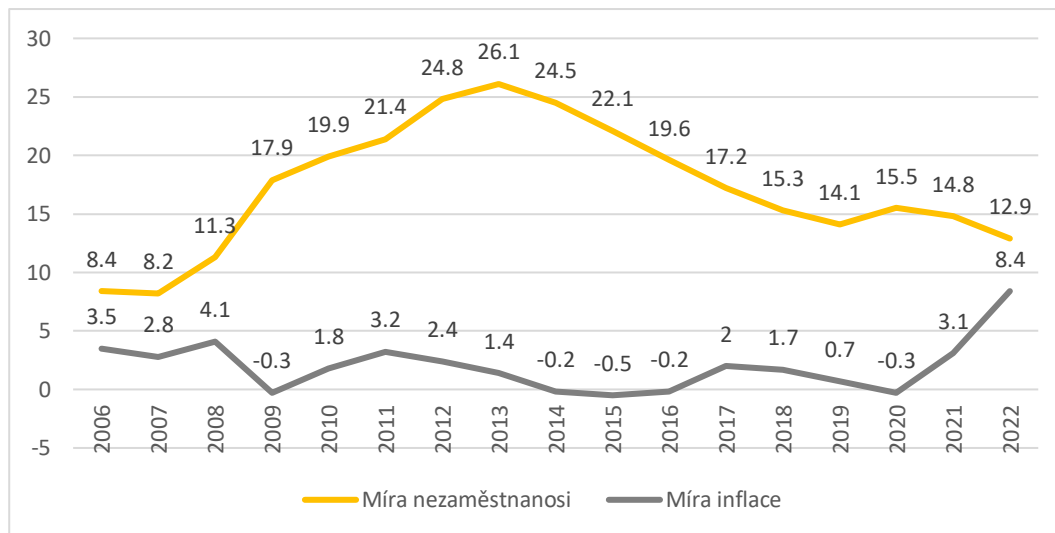
Zdroj: Vlastní zpracování dle Eurostat, 2023g

4.5 Phillipsova křivka Španělského království

V *Grafu 10* je zobrazena míra inflace a míra nezaměstnanosti (viz *Graf 1*, str. 38) ve Španělsku. Měřené období bylo rozšířeno na roky 2006-2022, pro lepší zohlednění závislosti makroekonomických ukazatelů, případně vyvrácení závislosti. Phillipsova křivka je definována jako nepřímo úměrný vztah míry nezaměstnanosti a míry cenové inflace. V praxi se tento vztah projevuje, že při poklesu míry nezaměstnanosti narůstá míra cenové inflace a obráceně.

Je možné vidět, že mezi ukazateli se určitý inverzní vztah spíše nevyskytuje, popřípadě vyskytuje, ale spíše zřídka. V roce 2008 se vyskytuje nárůst míry nezaměstnanosti, zároveň s ním pokles míry inflace. To stejné v letech 2011-2013 a následně opačný jev v letech 2015-2017 a 2020-2022. Nicméně při porovnání těchto hodnot se zjistí, že na vyšší procentuální změny míry nezaměstnanosti, inflace reaguje pouze částečně. V letech 2017-2019 se inverzní vztah zcela vyvrací, jelikož dochází k poklesu jak míry nezaměstnanosti, tak i cenové inflace.

Graf 10: Vztah míry inflace a míry nezaměstnanosti v letech 2006-2022 ve Španělsku (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle OECD, 2024b

5 Výsledky a diskuse

V praktické části této bakalářské práce bylo zjištěno mnoho zajímavých skutečností z pohledu nezaměstnanosti. Španělsko dlouhodobě patří k jedné z nejsilnějších ekonomik na světě a pravidelně se účastní akcí jako například summit G20. Jeden z největších problémů španělské ekonomiky je právě pojem nezaměstnanost. V prvních osmi letech 20. století Španělsko svou nezaměstnanost udržovalo pod kontrolou. Průměrná míra nezaměstnanosti v tomto období byla 10,2 %. Následně Španělsko tvrdě zasáhla globální hospodářská krize v roce 2008 a následná krize na nemovitostním trhu, ze kterých se Španělsko vzpamatovávalo ještě několik let poté. Od roku 2008 došlo k strmému růstu míry nezaměstnanosti, která v roce 2013 dosáhla své nejvyšší hodnoty v historii 26,1 %. V letech 2010-2016 docházelo k poklesu nezaměstnanosti, nicméně hodnota celkové míry nezaměstnanosti se stále udržovala nad hranicí 20 %. Pomalý pokles pokračoval až do roku 2019, kdy kvůli pandemii Covid-19 opět došlo k utlumení cestovního ruchu. To znovu nastartovalo růst nezaměstnanosti, nicméně v mnohem kratším a menším měřítku, než tomu bylo v roce 2009.

Výše míry nezaměstnanosti je rozdílná v rámci autonomních regionů Španělského království. Regiony s dlouhodobě nejnižší nezaměstnaností, kterými jsou Navarra, Baskitsko a Aragón se nacházejí na severu země. Mezi hlavní důvody patří menší hustota zalidnění než více nezaměstnaný jih a rozvinutá ekonomika. Naopak největší nezaměstnanost se objevuje v autonomních městech na severu Maroka Ceuta a Melilla, které jsou zároveň i nejvíce nezaměstnanými regiony v rámci celé Evropské unie. Z důvodu velké závislosti na obchodu s Marokem. Zároveň zde byl po krizi v roce 2008 velký nárůst migrantů. Mezi velmi nezaměstnané regiony patří také Andalusie a Extramedura, kde se jedná o rozsáhlou sezónní nezaměstnanost. Jedná se o zemědělské regiony, kde zemědělství představuje téměř 4 % celkového HDP. Zemědělství se považuje za sezónní odvětví, které je tímto vlivem více náchylné k nezaměstnanosti. Regiony jako Madrid, Katalánsko nebo Valencie se pohybují v rámci Španělska pod průměrnými hodnotami, díky velké fluktuaci obyvatel ve velkých městech, jako je například Madrid, Barcelona nebo právě Valencie.

Dalším problémem je nezaměstnanost mladých ve věku 15-24 let, kteří jsou nejrizikovější skupinou na španělském trhu práce. Tamní médii jsou označovány jako *Ztracená generace*. Tato věková skupina, zaujímá z celkové populace Španělska pouze 10 %, nicméně její míra nezaměstnanosti výrazně přesahuje ostatní věkové kategorie. V roce 2013 vzrostla nezaměstnanost napříč celým Španělskem, nicméně mladí lidé byli zasaženi nejvíce. Nezaměstnanost dosahovala hodnot větších než 50 %, přesněji 55,5 %. Více než polovina mladých lidí byla bez zaměstnání. Pro lepší kontext, v porovnání s průměrem zemí v Evropské unii představoval rozdíl 31,1 procentního bodu. Po zbytek časového období, tedy až do roku 2022, nabývalo Španělsko v každém roce jednou tak velkých hodnot, co průměr EU. Důvodem takto velké nezaměstnanosti je z velké části úroveň vzdělání. Mnoho mladých Španělů ukončuje školní docházku předčasně, tím se stávají nedostatečně kvalifikovanými pro určité pracovní pozice. Bohužel kvalita vzdělávání ve Španělsku je na takové úrovni, že i část absolventů vysokých škol není schopna najít uplatnění na trhu práce, jelikož podle zaměstnavatelů nejsou taktéž dostatečně kvalifikovaní.

Stát na situaci reaguje pomocí aktivní politiky zaměstnanosti a vytvořením podpůrných programů zaměstnanosti mladých. Jedná se například o rekvalifikační kurzy pro nezaměstnané mladé lidi s nízkou kvalifikací, ve kterých je možnost dodatečného získání diplomu základního vzdělání, který většině účastníkům chybí. Zároveň ve spolupráci s Evropskou unií zajišťují program *Záruka pro mladé lidi*, který by měl zajistit každému mladému do čtyř měsíců od ukončení školní docházky kvalitní nabídku pracovního místa. Také poskytují dotace ve formě bonusů pro zaměstnavatele, při poskytnutí pracovní příležitosti některému z ohrožené skupiny.

6 Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na problematiku nezaměstnanosti, která patří mezi klíčové ukazatele ekonomiky. Nezaměstnanost je jedním z největších makroekonomických problémů, který má dopady nejen na jednotlivce, ale také na celou ekonomiku.

Hlavním cílem práce bylo provést analýzu a zhodnotit vývoj míry nezaměstnanosti ve Španělském království. Dílčím cílem bylo identifikovat hlavní problémy na trhu práce a faktory ovlivňující nezaměstnanost. Analýza byla situována na období v letech 2011-2023. Nicméně v některých grafech a tabulkách jsou zmíněny údaje pouze do roku 2022, kvůli nedostupnosti údajů.

V teoretické části byl nejprve představen trh práce, nabídka a poptávka na trhu práce. Největší pozornost v teoretické části byla věnována na definici nezaměstnanosti, jaké jsou její dopady, jak se nezaměstnanost měří a v neposlední řadě, jaké jsou druhy nezaměstnanosti. Dále byly vysvětleny pojmy jako politika zaměstnanosti, inflace a hrubý domácí produkt.

V praktické části byla provedena analýza nezaměstnanosti Španělského království z různých hledisek jako pohlaví, věk a výše dosaženého vzdělání. Následně rychlé porovnání s průměrnými hodnotami EU-27. Na základě provedeného průzkumu došlo k zjištění, že i přes vyspělou ekonomiku státu je Španělsko jednou z nejvíce postižených zemí nezaměstnaností v rámci Evropské unie. Španělská ekonomika byla primárně orientována na cestovní ruch a stavebnictví. To bylo základním kamenem úrazu, při ekonomické krizi v roce 2008, po které nastala také krize na realitním trhu. To ovlivnilo vývoj celé ekonomiky a zároveň i nárůst nezaměstnanosti až do roku 2013, kdy hodnota míry nezaměstnanosti byla 26,1 %. V letech 2014-2019 došlo k velkému poklesu nezaměstnanosti o 12 procentních bodů, do doby než Španělsko zasáhla další krize pandemie Covid-19.

Velkým problémem Španělska je vysoká a dlouhodobá nezaměstnanost mladých lidí. Hlavními příčinami je nedostatečná úroveň vzdělávacího systému, kdy velké zastoupení mladých lidí není schopné najít práci kvůli nepřiměřené kvalifikaci. Důležitou roli hraje také pracovní právo, které je silně orientováno na ochranu zaměstnanců. To téměř neumožňuje

mladým lidem, aby mohly být zaměstnány na hlavní pracovní poměr. Proto volí cestu pracovního poměru na částečný úvazek, který lze být ukončen mnohem snadněji.

Státní politika zaměstnanosti se orientuje spíše na pasivní politiku zaměstnanosti. Výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti jsou v dlouhodobém měřítku mnohem větší než výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti. V roce 2021 představovala hodnota výdajů na pasivní politiku zaměstnanosti více než dvojnásobek výdajů na politiku aktivní. Největším výdajem v rámci politiky zaměstnanosti jsou podpory v nezaměstnanosti, které mají za cíl pouze snížit dopady nezaměstnanosti pro lidi bez pracovního uplatnění. Nicméně stát provozuje v rámci aktivní politiky několik programů, které pomáhají zvýšit zaměstnanost. Stát se velmi zaměřuje v rámci aktivní politiky zaměstnanosti i na mladé lidi, kde podporuje programy jako například *Domy řemesel* a *Školy dílen* pomocí kterých můžou dosáhnout požadovaného vzdělání a zároveň i najít pracovní uplatnění.

Španělsko by mělo směřovat více úsilí a financí na aktivní politiku zaměstnanosti než na pasivní. Jelikož je ekonomika Španělska orientována převážně na cestovní ruch, který bývá vždy velmi omezen při globálních krizích, mělo by Španělsko usilovat i o hledání nových cest, jak pozměnit orientaci ekonomiky. Zároveň by měla být zvýšena úroveň vzdělávacího systému země, jelikož velké procento místních pracovníků je nezaměstnáno, kvůli nedostatečnému vzdělání a kvalifikaci.

Práce je zaměřena nejen na čtenáře, kteří se zabývají tématem nezaměstnanosti ve Španělském království. Výsledky práce jsou interpretovány s ohledem na to, aby byly snadno pochopitelné a co nejméně komplikované.

7 Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

- BRČÁK, J. a kol. 2014. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 223 s. ISBN 978-80-7380-492-3.
- BROŽOVÁ, D. 2003. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. 140 s. ISBN 80-86429-16-4.
- HOLMAN, R. 2011 *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: Beckovy ekonomické učebnice. 696 s. ISBN 978-80-7400-006-5.
- JÍROVÁ, H. 1999. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická. 95 s. ISBN 80-7079-635-9.
- JUREČKA, V. a kol. 2023 *Makroekonomie*. 4. aktualizované a rozšířené vydání. Expert (Grada). Praha: Grada Publishing. 384 s. ISBN 978-80-271-3635-3.
- KLIKOVÁ, C. a kol. 2012. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates. 294 s. ISBN 978-80-86572-76-5.
- LIŠKA, V. 2002. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing. 554 s. ISBN 80-86419-27-4.
- MAREŠ, P. 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). Praha: Sociologické nakladatelství. 172 s. ISBN 80-86429-08-3.
- PALÍŠKOVÁ, M. 2022. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 180 s. ISBN 978-80-88330-77-6.
- SAMUELSON, P. A. 2007. *Ekonomie: 18. vydání*. Přeložil Martin GREGOR. Praha: NS Svoboda, 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.
- ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, B. a kol. 2013. *Nezaměstnanost*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Psyché (Grada). Praha: Grada. 187 s. ISBN 978-80-247-4282-3.
- ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, B. 2002. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Psyché (Grada). Praha: Grada. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.
- ŠVARCOVÁ, J. 2016 *Ekonomie: stručný přehled: teorie a praxe aktuálně a v souvislostech*. Zlín: CEED, 303 s. ISBN 978-80-87301-21-0.

WINKLER, J. a kol. 1999. *Evropské pracovní trhy a průmyslové vztahy*. Business books (Computer Press). Praha: Computer Press. 115 s. ISBN 80-7226-195-9.

Internetové zdroje:

ALONSO MATILDE. *España: de la emigración a la inmigración*. [Online] [2007].

Dostupné z: <https://shs.hal.science/halshs-00130293/document>. [cit. 2024-03-06].

BURGEN S., 2014. *In Andalucía, the poor and jobless have little faith in a better mañana*.

[Online] [2014]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/522839>. [cit. 2024-03-08].

COMUNIDAD DE MADRID, 2016. Ayudas e incentivos para el empleo. Comunidad de Madrid [online] [vid. 2021-12-01]. Dostupné

z: <https://www.comunidad.madrid/servicios/empleo/ayudas-e-incentivos-empleo>. [cit. 2024-03-06]

CZECHTRADE, 2023. *Španělsko*. [Online] [2023]. Dostupné

z: <https://www.businessinfo.cz/navody/spanelsko-souhrnna-teritorialni-informace/2/>. [cit. 2024-03-08].

ČSÚ, 2014. *Jih Evropy*. [Online] [2014]. Dostupné

z: <https://www.czso.cz/cso/czso/0b00504dfe>. [cit. 2024-03-04].

EUROPEAN COMMISSION, 2021. *Employment, Social affairs & Inclusion* [Online]

[2021]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=102>. [cit. 2024-03-04].

EUROSTAT, 2024. *LMP expenditure by type of action - summary tables*. [Online] [2024].

Dostupné

z: https://webgate.ec.europa.eu/empl/redisstat/databrowser/view/LMP_EXPSUMM__custom_534/default/table?lang=en. [cit. 2024-03-04].

EUROSTAT, 2023a. *Total unemployment rate* [Online] [2023]. Dostupné

z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table?lang=en>. [cit. 2024-03-04].

EUROSTAT, 2023b. *Unemployment rates by sex, age and degree of urbanisation (%)*

[Online] [2023]. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_r_urgau__custom_10217163/default/table?lang=en. [cit. 2024-03-04].

- EUROSTAT, 2023c. *Unemployment rate by NUTS 2 regions* [Online] [2023]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tgs00010/default/table?lang=en>. [cit. 2024-03-04].
- EUROSTAT, 2023d. *Unemployment rate by sex* [Online] [2023]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem120/default/table?lang=en>. [cit. 2024-03-04].
- EUROSTAT, 2023e. *Unemployment rates by sex, age and educational attainment level (%)* [Online] [2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_urgaed__custom_10217440/default/table?lang=en. [cit. 2024-03-04].
- EUROSTAT, 2023f. *Real GDP growth rate - volume*. [Online] [2023]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en>. [cit. 2024-03-04].
- EUROSTAT, 2023g. *Monthly minimum wages - bi-annual data*. [Online] [2023]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_mw_cur__custom_10227028/default/table?lang=en. [cit. 2024-03-04].
- EVROPSKÁ UNIE, 2020. *Přínosy rozpočtu EU*. [Online] [2023]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/benefits-eu-budget_cs. [cit. 2024-03-04].
- GOBIERNO DE ESPAÑA, 2003. *Ley 56/2003, de 16 de diciembre, de Empleo*. [Online] [2003]. Dostupné z: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2003-23102>. [cit. 2024-03-07].
- INE, 2024. *Unemployment rates by different age groups, sex and autonomous community* [Online] [2024]. Dostupné z: <https://ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=4247#!tabs-mapa>. [cit. 2024-03-06].
- JOSIANNE DUCHÊNE A KOL., 2004. *Study of low fertility in the regions of the European Union: places, periods and causes*. [Online] [2004]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5831949/KS-CC-04-005-EN.PDF/6b2cace0-ddd5-4eb9-9088-c7ef07bb886c>. [cit. 2024-03-07].

MACIAS, E. ANTÓN, J. BRAÑA, F. MUÑOZ DE BUSTILLO, R. Online. Early School-leaving in Spain: evolution, intensity and determinants. 2013. Dostupné z: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/ejed.12000?casa_token=4zHfDkM--0kAAAAA%3A83y7EuhGymd9VZrvLVFrIhltiQRcgEbtZjPTVPRoFsrrQbRM76AEZLp5T4lvNQfLf__dOvruJpAMOW. [cit. 2024-03-07].

MIGUÉLEZ, F. *Las llamadas políticas pasivas*. [Online]. ISSN: 2339-5753. Dostupný z: <https://www.raco.cat/index.php/anuarioiet/article/viewFile/314744/404902> [cit. 2024-03-07].

OECDstat, 2023. Online. *Employment: Share of employed in part-time employment, by sex and age group*. [Online] [2023]. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=54746#>. [cit. 2024-03-08].

OECD, 2024a. *Public spending on labour markets* [Online] [2024]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/socialexp/public-spending-on-labour-markets.htm>. [cit. 2024-03-04].

OECD, 2024b. *Inflation (CPI)*. [Online] [2024]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>. [cit. 2024-03-04].

SEPE, 2024. *Datos Afiliación a la Seguridad Social*. [Online] [2024]. Dostupné z: <https://www.sepe.es/HomeSepe/en/que-es-el-sepe/comunicacion-institucional/noticias/detalle-noticia.html?folder=/2024/Marzo/&detail=La-Seguridad-Social-registra-551000-afiliados-mas-en-el-ultimo-anio>. [cit. 2024-03-09].

SINCERELY SPAIN, 2020. *Oposiciones, explained by spaniard*. [Online] [2020]. Dostupné z: <https://www.sincerelyspain.com/blog/2020/02/23/oposiciones-explained-by-a-spaniard/>. [cit. 2024-03-09].

STATISTA, 2023. *Youth part-time employment rate in Spain* [Online] [2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1307753/part-time-employment-rate-young-adults-spain-age/>. [cit. 2024-03-03].

ŠPANĚLSKO V SRDCI, 2023. *Komplexní průvodce vzdělávacím systémem* [Online] [2023]. Dostupné z: <https://spanelskovsrhci.cz/blog/komplexni-pruvodce-vzdelavacim-systemem-a-mezinarodnimi-skolami>. [cit. 2024-03-07].

The Bucharest University of Economic Studies, 2013. *The labour market in the post-crisis economy: the case of Spain*. [Online]. (PDF) [2013]. Dostupné z: <https://store.ectap.ro/articole/845.pdf>. [cit. 2024-03-11].

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 – Nabídka práce	15
Obrázek 2 – Poptávka po práci.....	16
Obrázek 3 – Rovnováha na trhu práce	16
Obrázek 4 – Populace podle ekonomické aktivity.....	17
Obrázek 5 – Modifikovaná Phillipsova křivka.....	33
Obrázek 6 – Vlajka Španělského království.....	34
Obrázek 7 – Rozdělení Španělského království na autonomní oblasti	35
Obrázek 8: Míra nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v 2023Q1 (v %)	42

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Míra nezaměstnanosti v autonomních oblastech Španělského království v letech 2013-2022 (v %)	40

8.3 Seznam grafů

Graf 1: Míra nezaměstnanosti ekonomicky aktivního obyvatelstva ve Španělském království a EU v letech 2011-2023 (v %)	37
Graf 2: Míra nezaměstnanosti ve státech EU-27 v roce 2022 (v %)	38
Graf 3: Vývoj nezaměstnanosti ve Španělském království věkových skupin 2013–2022 (v %).....	39
Graf 4: Vývoj nezaměstnanosti ve Španělském království podle pohlaví v letech 2011–2023 (v %)	44
Graf 5: Míra nezaměstnanosti ve Španělsku podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělávání v letech 2013-2022 (v %)	45
Graf 6: Míra nezaměstnanosti v EU-27 podle nejvyššího dosaženého stupně vzdělávání v letech 2013-2022 (v %)	46
Graf 7: Vývoj HDP ve Španělském království v letech 2012-2023 (v %)	47
Graf 8: Výdaje Španělska na politiku zaměstnanosti v roce 2021 (v mil. USD)	49
Graf 9: Vývoj minimální mzdy ve Španělsku v letech 2011-2023 (v EUR)	51
Graf 10: Vztah míry inflace a míry nezaměstnanosti v letech 2006-2022 ve Španělsku (v %).....	52

8.4 Seznam použitých zkratk

CPI – Index spotřebitelských cen

DPH – Daň z přidané hodnoty

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt
ILO – Mezinárodní organizace práce
IPD – Implicitní cenový deflátor
NAIRU – Míra nezaměstnanosti neurychlující inflaci
NATO – Severoatlantická aliance
OSN – Organizace spojených národů
PPI – Index cen výrobců
SEPE – Španělský úřad práce
USD – Americký dolar
WTO – Světová obchodní organizace